MALDIVES LAW REVIEW

2017 2 MLR

In this ISSUE:

← DHIVEHI

ISBN 99915-97-77-8

Level II, Orchidmaagé, Ameer Ahmed MaguMalé 20095, Rep. of Maldives
(Tel) +960 301 3200 | (Fax)+960 334 4922 | lawreview@maldiveslawinstitute.org | www.lawreview.org.mv

THE MALDIVES LAW REVIEW is registered (RN1052) under the
REGULATIONS ON THE REGISTRATION OF NEWSPAPERS AND PERIODICALS

MALDIVES LAW REVIEW

2017 VOLUME 2

MALDIVES LAW REVIEW

The **Maldives Law Institute**, seeks to publish this Review, intending it an effective way of assisting the fledgling culture in legal academia and guided practice in the Maldives. Legal practitioners, Judges, law professors, and practicing Attorneys are all invited to submit articles and reviews of local practices, cases, bills and statutes. Articles, case reviews, case notes, and law reviews submitted for publication will go through a review process. At MLR, publications will always be targeted to demonstrate quality of research and writing and submissions must contribute significantly to existing legal scholarship by shedding new light on their chosen topic.

www.lawreview.org.mv

CONTENTS

THE LAW ON PENALTY INTERESTS IN THE MALDIVES

Fathimath Lamaan & Aishath Sheena Mohamed

This article will explore the recent development of the law on the enforceability of penalty interest clauses in the Maldives, specifically in their inclusion in invoices exchanged between parties in commercial contracts.

It is common for commercial contracts to contain certain secondary obligations, in addition to the primary obligations of the parties that set out specific consequences for breaches of contract. This secondary obligation, flowing from the respective primary obligation will usually be of a pecuniary nature, imposed on the defaulting party by way of a sanction for irregular compliance or non-compliance with the primary obligation. Penalty interest clauses or *"Sharuthu Jazaaee"* serves a similar purpose by facilitating the innocent party to be compensated and to legitimately coerce potential offenders, thereby creating an incentive which encourages the defaulting party to comply with the primary obligations of a contract due to the threat of incurring a penalty.

While the law on penalty interest clauses is a relatively new concept within the Maldivian legal system and is yet to become fully settled law, it remains true of various other contemporary jurisdictions who face similar unpredictability surrounding the law governing such clauses.

The following are the major decisions of the Maldivian courts relating to penalty clauses in commercial contracts in the Maldives.

- *CPS Private Limited v Works Corporation Private Limited (Supreme Court Case No. 27/SC-A/2013)*
- *INT Management Private Limited v Micro Investment Private Limited (Supreme Court Case No. 2015/SC-A/16)*
- *Hub Company Private Limited v Male' Water and Sewerage Company Private Limited (High Court Case No. 2015/HC-A/340)*
- *Olhuveli Laamu Holdings Private Limited v Ismail Rafeeu (Supreme Court Case No. 2014/SC-A/01)*
- *State Trading Organization PLC v Whiteline Private Limited (High Court Case No. 2015/HC-A/177)*

- *Central Line Private Limited v Loama Maamigili Resort and Spa Private Limited (High Court Case No. 2015/HC-A/326)*

The first Supreme Court decision which affirmed the validity of the penal clauses is CPS Private Limited v Works Corporation Private Limited.

CPS PRIVATE LIMITED V WORKS CORPORATION PRIVATE LIMITED (SUPREME COURT CASE NO. 27/SC-A/2013)

In the appeal of High Court Case No. 2012/HC-A/291, the Supreme Court reversed the decision of the High Court in upholding the interest payment claimed by CPS Private Limited (hereinafter referred to as "CPS") pursuant to the penalty clause included in the invoice.

The case concerned a claim brought forward by CPS for the recovery of the outstanding principal amount of USD 286,649.23 payable for the works done and material supplied to Works Corporation Private Limited (hereinafter referred to as "Works Corporation") pursuant to the agreement between the parties and the interest payment of USD 4,130,797.70 calculated at a daily interest rate of 2% for each day of default after 15 days from the date of the invoice.

In reaching a decision, the High Court decided to give effect to the explicitly agreed provision in the written contract that existed between the parties and declared that there no indication to infer an offer and acceptance from the conduct of the parties.

Upon further appeal by Works Corporation, the Supreme Court noted that it was evident that Works Corporation had failed to make the payments due for the invoices within the proscribed period as per the agreement. Yet they further noted the fact that Works Corporation accepted the invoices served by CPS without making an objection within 48 hours as required, and their conduct in making the payment in whatever amount they were capable of paying at the time was sufficient indication that Works Corporation had by their conduct impliedly accepted the invoices with the conditions stipulated therein (i.e. the offer).

It was identified that Works Corporation had always acknowledged the receipt of the invoice without ever contesting the clause (i.e. previous course of dealing), albeit the absence of such a condition in the existing agreement between the parties.

Going by the above reasoning, acceptance of the penalty interest clause resulted in a fresh agreement which was independent of the original contract to be implied.

It is interesting to note that the Judges in this case refrained from laying down a criterion or set a cap on the level at which interest could be charged under such clauses. Nevertheless, it was noted by the Justices hearing the case that it is an established practice in the Maldives to include such penalty clauses as those contained in the invoices in this case, with respect to various financial transactions and is permissible through various sources of Islamic law as long as it does not amount to usury or *"riba".*

From the point of view of Islamic Shariah, the Supreme Court held that the inclusion of such clauses in a transaction is at the discretion of the parties concerned and is permissible in contracts concerning financial obligations or transactions, if they do not hinder the attainment of the primary obligation or in effect facilitate the attainment of the purpose and objective of the contract.

Accordingly, we can gather from the above that where one party to the contract subjects the existing contract to a term of which the other party disapproves or will be adversely affected in terms of his rights under the contract, it is the obligation of the other party to take whatever steps to prevent this by objecting to such a term. And where he deliberately refrains from doing so, it can be deemed that he had impliedly agreed to such terms.

Subsequent to this decision, the Supreme Court further elaborated on the law on penalty interests in the case outlined below.

INT MANAGEMENT PRIVATE LIMITED V MICRO INVESTMENT PRIVATE LIMITED (SUPREME COURT CASE NO. 2015/SC-A/16)

This was a case filed by Micro Investment Private Limited (hereinafter referred to as "Micro") against INT Management Private Limited (hereinafter referred to as "INT") at the Civil Court (Case No. 695/Cv-C/2015) to recover the price of a sand pump hose that was delivered to INT amounting to MVR 132,500 along with a penalty interest of MVR 3,411,875.

The invoice (Invoice No. 2012/MI/113) claimed to have been issued by Micro to INT on 10 September 2012 explicitly instructed the payment to be made within 15 days and for any discrepancies or damage to the goods to be notified to the issuer in writing within 24 hours.

The trial judge held that although Micro had fulfilled their obligation in delivering the goods as per the order, INT was unable to rebut evidence of their failure to pay the price for the good within the time frame stipulated in the invoice which was subjected

to a surcharge of 5% per day of late payment. However, the court did not find it appropriate to impose the liability of such a clause upon INT when the delivery of neither the invoice bearing such a clause nor any other written document to the effect could be proved in the court. Accordingly, Micro was only awarded the principal amount of the goods.

Upon appeal to the High Court, the High Court upheld the decision of the Civil Court, unanimously annulling the part of the verdict which stated that penalty interest could not be charged on the basis that the delivery of the invoice to INT could not be proved.

Thus, while the High Court found the statements of both parties to suffice as proof that the invoices were served to INT and thereby ordered Micro to settle the penalty interest as well, in effect the High Court had agreed with the Civil Court to the extent that as long as the invoices were properly served or delivered to the recipient of the goods or services, such clauses would be valid and upheld.

Upon further appeal, the Supreme Court in reiterating its decision in CPS Private Limited v Works Corporation as outlined above, held that the enforceability of a contract between two parties depends on the satisfaction of the elements of a contract and it must be one created without violating the rules connected to the preemptory rule of public order and decency in good faith.

As such, it was clear that INT would only be responsible to pay according to the penalty clause where the clause had been unconditionally accepted either explicitly or impliedly. On the facts of the case however, there was no evidence to indicate an express agreement to the penalty clause.

The issue for the Supreme Court then was to identify an implied acceptance from the facts of the case. In determining the existence of substantial evidence indicating implied acceptance, it was recognized that grounds for determining this may consist of *inter alia* remaining silent without making any objections about the penalty clause within the prescribed period or silence accompanied with refraining from making the payment during this period.

The first issue at dispute was the date at which the invoice was served to INT as there was no independent and substantial evidence or witness to account for this fact in the absence of a signature by INT on the invoice. As such, it was held that irrespective of the account of Micro that the invoice took effect on 25 September 2012, the fact that INT had not raised any objection with respect to the invoice in question within 24 hours from this date, in its very nature should not be taken as grounds for acceptance of the penalty clause. Accordingly, the Supreme Court reversed the decision of the High Court to award the penalty interest and in doing so, declared that such an award would be contrary to legal and judicial principles in the absence

of sufficient proof of the invoice being served to INT.

Therefore, we can gather from the above that it is of crucial importance that the invoice be duly served in order for any contractual terms stipulated therein to be effective or enforceable. Interestingly it is possible to infer from the obiter of this case that the purpose of the law governing penalty clauses is to award an adequate compensation for the party incurring a loss on account of failure to make the requisite payment and therefore the imposition of an unreasonable amount as the rate at which interest could be charged will not be legally valid from an Islamic Law perspective.

In essence, it should not be used as a tool to strictly penalize the parties at stake or to unjustly enrich one party without a rightful entitlement to the award of damages. In fact, it was noted that case law of many contemporary jurisdictions depicts an attempt to withhold the level of compensation at the amount of the principal amount for which a primary obligation arises within any contract. Thus, this decision was arguably an attempt by the Supreme Court to control the rate at which penalty interest is chargeable, to a minimal. The ruling in this case was distinguished by the High Court in the following decision.

HUB COMPANY PRIVATE LIMITED V MALE' WATER AND SEWERAGE COMPANY PRIVATE LIMITED (HIGH COURT CASE NO. 2015/HC-A/340)

The claim was filed at the Civil Court (Case No. 1463/Cv-C/2014) by Hub Company Private Limited (hereinafter referred to as the "Hub Company") with respect to the recovery of MVR 20,140 payable under their Invoice No. HC/IN/1551 for services provided to Male' Water and Sewerage Company Private Limited (hereinafter referred to as "MWSC") and for the recovery of the accrued penalty interest of 5% per day of late payment until the date of the Civil Court's verdict.

The Civil Court in its decision distinguished the decision of the Supreme Court in INT Management Private Limited v Micro Investment Private Limited and noted that Hub and MWSC had not agreed to a duration in which the payments were to be settled and that there was no evidence to indicate the manner in which both parties had conducted themselves with respect to penalty interest payments in the past and that as such, there was no judicial or legal principle to allow for the penalty interest to be recovered.

Upon appeal, it was noted in the High Court that MWSC had attempted to make the payment for the invoiced amounts despite it being a late payment which again was on account of the discrepancies with the amount in the Invoice and the purchase

order. However, Hub had objected to this payment stating that it shall be accepted only with the accrued penalty interest of 5% per each day of late payment. Nevertheless, the High Court held that the penalty clauses cannot be upheld in the absence of any evidence to indicate that such a term was accepted explicitly or implicitly by MWSC.

Whilst this case was a distinction of the Supreme Court's decision in INT, the Supreme Court explored the law on penalty interests further in their recent decision outlined below.

OLHUVELI LAAMU HOLDINGS PRIVATE LIMITED V ISMAIL RAFIU (SUPREME COURT CASE NO. 2014/SC-A/01)

This was a claim filed by Ismail Rafeeu (hereinafter referred to as "Rafeeu") at the Civil Court, against Olhuveli Laamu Holdings Private Limited (hereinafter referred to as "Olhuveli") seeking payment for the Invoices issued for diesel petrol supplied by Rafeeu to Olhuveli, along with the penalty interest accrued on each of the 4 invoices (a sum of MVR 1,370,100) at a penalty interest rate of 2% for each day of delay after 15 days from the date of the invoices.

The Civil Court (Case No. 1878/Cv-C/2011) held that Rafeeu cannot be awarded the penalty interest. Upon appeal to the High Court, the High Court (Case No. 2012/HC-A/238) reversed the decision of the Civil Court with respect to the award of the penalty interest and held that Rafeeu was entitled to the penalty interest amounting to MVR 3,730,492.

Upon appeal of this decision by Olhuveli at the Supreme Court, the main point on which the Supreme Court had to determine was whether the penalty interest clause was accepted by Olhuveli.

This was in light of the decision of the High Court which recognized that an agreement as to the penalty interest can be identified based on the general customs applicable to similar commercial transactions. It was recognized that the initial agreement between the parties came into existence when the terms offered in the purchase order of Olhuveli was accepted by the conduct of Rafeeu in delivering the goods as per the purchase order. It was further recognized that as a general rule, any purported amendment to the terms of such an agreement which is communicated through means or at a time that was not agreed between the parties beforehand will not constitute as a valid amendment to the terms of the existing agreement. However, the principle established in High Court Case No. 2012/HC-A/292, may allow the conduct of the parties to suffice to bring about valid amendments to an agreement,

where no specific procedure is set to bring about such amendments within the existing agreement.

Accordingly, although a new term that amends the original agreement between the two parties which is included in the documentation sent along with the delivery of the goods or after such delivery, would not constitute a valid offer in the usual circumstances. However by contrast, it would in this instance constitute a valid offer, despite the absence of a written agreement between the parties.

The Supreme Court found that the conditions regarding the penalty interest were included in the invoices sent to Olhuveli upon the delivery of the goods and although the immediate recipients of the invoices were not authorized to accept the terms in the invoices, the application of the test of general practice in similar transactions indicates that the invoices should have reached relevant persons of authority in positions to accept or reject the terms of the invoices. Hence, if the invoices contained a term that was not agreed prior to the transaction, Olhuveli should have acted within the earliest possible time to negate the acceptance of such terms instead of refraining from taking any actions or remaining silent.

Hence, this nullifies the argument of Olhuveli that the penalty clauses were included without prior negotiation or agreement to the clauses on their part.

Furthermore, the general rule in Islamic Shariah remains that silence should not be treated as acceptance. The exception to this rule is that, acceptance may be inferred from the silence where the offeree needs to clearly make his position known and is capable of the same. As such, going by this exception, depending on the nature of the case, general practice in similar transactions or where the circumstances evinces, an offer may be deemed as impliedly accepted where the offeree is aware of the offer but it is not made obligatory for the acceptance to be explicitly communicated.

Subsequent to this decision, the High Court in Case No. 2015/HC-A/177, earlier this year reiterated the principles recognized by the Supreme Court in earlier cases to declare that even if penalty clauses have been incorporated in an invoice which has been effectively delivered, and the terms therein have been accepted by the receiver without any objection to the invoice, the level of compensation sought by such clauses must be proportionate to the actual or anticipated loss incurred by the debtor.

STATE TRADING ORGANIZATION PLC V WHITELINE PRIVATE LIMITED (HIGH COURT CASE NO. 2015/HC-A/177)

The case concerned agreements entered between Whiteline Private Limited (hereinafter referred to as "Whiteline") to provide services to State Trading Organization Plc (hereinafter referred to as "STO"). Pursuant to these agreements, STO retained fees until all of the agreed works were completed and handed over to the satisfaction of STO by Whiteline. Whiteline filed a claim at the Civil Court against STO for the recovery of the outstanding retention fee and the penalty interest payable pursuant to the two invoices sent by Whiteline to STO for the recovery of the same. Pursuant to these two invoices, any objection to the terms of the invoices or any discrepancies were required to be notified to Whiteline by STO within 48 hours and the failure of payment within 15 days from the date of the invoice, where no such objection was raised, would incur the penalty interest for STO on the retention fee amount at a rate of MVR 2050/ per day of delay.

The Civil Court awarded the principal amount of MVR 45,517 as the outstanding retention fee after deducting for the works not completed by STO. However, only one of the invoices were proven to have been effectively delivered to STO and the court awarded a penalty interest amounting to MVR 1,980,300 for the said invoice.

On the appeal of the Civil Court's decision by STO, the High Court reversed the part of the decision of the Civil Court which awarded the penalty interest and held that the determination of loss incurred by one party due to the failure of the other party to fulfill their primary obligations under a contract is governed primarily by Section 23 of the Contract Act of Maldives. Pursuant to this, an award of compensation would be limited to the direct loss and foreseeable loss within the contemplation of the parties. It must therefore be proportionate to the actual loss or the contemplated loss incurred by the party seeking compensation.

The decision of the High Court took into account the fact that Whiteline was unable to prove any losses or the basis of such losses that they had incurred due to the failure of STO to repay the retention fees, in accordance with the law and the judicial precedents on the topic.

The High Court further went ahead to apply the principle affirmed in the above case in their decision in Central Line Private Limited v Loama Maamigili Resort and Spa Private Limited (Court Case No. 2015/HC-A/326). In this case, Central Line had charged a penalty interest at the rate of 2.5% per each day of delay in settlement of the invoice amount of USD 4819 issued for the goods supplied by *Central Line to Loama*. The High Court on 5 December 2017 decided on the same line as the previous case of STO that the penalty interest cannot be awarded as the claimant was not able to prove any loss incurred or the basis at which the compensation for the anticipated loss was estimated to be at a rate of 2.5% per day.

With cases like these, the courts now appear to be more restrictive with the award of a compensation encompassing the penalty interest payment, moving towards

limiting the level at which penalty clauses seek to impose liability by requiring the basis for the compensation to be justified and proportionate.

Having discussed the position in the Maldives, by contrast, whilst the European Union offers protection for unpaid commercial parties through the *European Communities (Late Payment and Commercial Transactions) Regulations 2002 (SI 388 of 2002)*, despite the lack of mention of a penalty interest in the contract, invoice or terms and conditions, provided that payment is not made for a commercial contract within 30 (thirty) days, the law on the enforceability of penalty interests is still a developing area in the case law of the majority of jurisdictions.

For instance, it was a long established principle in English law that where clauses amount to a "penalty", they will be unenforceable. This principle was clarified recently in the UK Supreme Court decision of *Cavendish Square Holding BV v El Makdessi and Parking Eye Ltd v Beavis [2015] UKSC 67*. The UK Supreme Court rejected the traditional test that had withstood the test of time for a 100 years, of whether a clause that takes effect on breach is a "genuine pre-estimate of loss" and therefore compensatory, or whether it is aimed at deterring a breach and therefore penal. The true principle, as established in the judgment, is whether the clause is out of all proportion to the legitimate interest of the innocent party in enforcing the obligations of the counterparty under the contract. If so it will be penal and therefore unenforceable.

The new test for whether a provision is an unenforceable penalty is "…whether the impugned provision is a secondary obligation which imposes a detriment on the contract-breaker out of all proportion to any legitimate interest of the innocent party in the enforcement of the primary obligation."

As such, the three questions which must be asked in order to analyze whether a clause is enforceable are:

1. Does the innocent party have a legitimate interest in enforcing the clause?
2. Does the clause have an adverse impact that exceeds the innocent party's legitimate interest?
3. Is the clause a primary provision of the contract?

The UK Supreme Court in its judgment stated that where a contract contains an obligation on one party to perform an act and also if he does not perform it he will pay the other party a specified sum of money. As such, the obligation to pay the specified sum is a secondary obligation which is capable of being a penalty. But if the contract does not impose either expressly or impliedly, an obligation to perform the act, but merely provides that if one party does not perform, he will pay the other party a specified sum, the obligation to pay the specified sum is a conditional primary obligation and cannot be a penalty. It was further recognized that the classification of

terms for the purposes of the penalty rule depends on the substance of the term and not mere form and that the circumstances in which a contract was made and the nature of the parties are all relevant in considering the application of the rule.

Contractual clauses aimed at deterring a breach of contract rather than the recovery of compensation may now be enforceable by way of liquidated damages in England and Wales if the innocent party can show they had a legitimate interest in ensuring that the contract was performed. This test is definitely a departure from the previous rules in place with respect to penalty interests but it is not straightforward and academics and the like have opined that there may be more litigation on the horizon in relation to the interpretation of the new test. The same vision remains true for the Maldives.

In light of the cases discussed at the outset, we see a positive approach taken by the courts with respect to the enforceability of penalty interests in the Maldives. Whilst the courts have sought to elaborate on the concept of penalty interests to the extent of whether such clauses have been accepted and delivered to the effected party, it is clear that in the absence of clear principles which outline the proper criteria with respect to what constitutes “adequate compensation” payable to the creditor, such broad decisions with no clear yardstick on the law are prone to be abused by frivolous litigants. As such, in the unlikely possibility of parliamentary intervention, we are yet to see the development of the law on penalty interests through the judicial activism of the judges in the Maldives.

މޯލްޑިވްސް ލޯ ރިވިއު

2017 2 MLR

މި އަދަދުގައި:

ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުގައި ގެރެންޓީކުރެވޭ ޙިމާޔަތާއި ދަސްތޫރިއްޔަތަށް

ނާޒިމް ޢާއިޝް

ފްރީޑަމް އޮފް ކޮންޝިއަންސް އަދި ރިލިޖަން ފެޑެރަލިޒަމްގެ ހައްދުތައް

ބުސްނުއްސުއޫދު

އިންތިޚާބުގައި ބަޔާންކުރާ ޤުރުބާނާގެ މައްސަލަ ގާނޫނީ ގޮތުން ހަމަހަމަ ކުރަންޖެހޭ

ބުސްނުއްސުއޫދު

ENGLISH →

ISBN 99915-97-77-8

Level II, Orchidmaagé, Ameer Ahmed MaguMalé 20095, Rep. of Maldives
(Tel) +960 301 3200 | (Fax)+960 334 4922 | lawreview@maldiveslawinstitute.org | www.lawreview.org.mv

THE MALDIVES LAW REVIEW is registered (RN1052) under the
REGULATIONS ON THE REGISTRATION OF NEWSPAPERS AND PERIODICALS

ގެންދެވުނު ގާ ތާރީޚު

2017 ފެब्रުވަރީ 2

ގެނުވެދާނެ ގޮތް ތަކެއް

ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ފާސްކުރެވިފައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް ބަދަލުގައި ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް

ކޮންޓެކްޓް ކުރަންވީ: ގެނުވެދާނެ ގޮތް ތަކެއް ހޯދުމަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް

ބްރައިޓް ސްކޫލް ރޯޑ، 2 ފަސް ފަންޏާސް

ދ. ތުލުސްދޫ، ދ. ތުލުސްދޫ 20095

ފޯނު: +960 3013200

ފެކްސް: +960 3344922

ތަފާސީލު ދެނެގަތުމަށް: ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް

ތަފާސީލު ދެނެގަތުމަށް: ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް

ތަފާސީލު ދެނެގަތުމަށް: ތިލަގޮ ބަދަލުގައި ހުންނަ ގަވާއިދުގެ ދަށުން ކުރިއަށް ގެންދާ ކަންކަމުގެ ތަފާތުތަކާ ގުޅިގެން ކަންކަން ކުރުމަށް ކަނޑައަޅާ ގަވާއިދެއް ފާސްކުރެވިދާނެ ގޮތް ތަކެއް ކަމަށް ވާ ކަމަށް ބަލައިގަންނަ ގޮތަށް

ފިހުރިސްތު

ރާއްޖޭގެ ގާނޫނުގައި ގެރެންޓަރުންގެ ޙިމާޔަތާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތައް

ނާޖީ ފާއިޒް

ތައާރަފު

މިދިޔަ ގަރުންގެ ފުރުސަތުން ފޯރިގެން ރާއްޖެއަށް އަންނަންފެށި އިގުތިސާދީ ތަރައްގީއާ ގުޅިގެން، ރާއްޖޭގައި ކުރުވާ މާލީ މުއާމަލާތްތައް އިތުރުވެގެން ދިޔައެވެ. މިގޮތުން ބޭރުގައި ބޭންކުތަކުން ދަރަންޏަށް ފައިސާ ދޫކުރުން ހިފުނެވެ. އަދި އެފަދަ ދަރަނިތައް ނަގާ ފަރާތްތަކުން ޔަގީންކަމަށް ގެރެންޓީ ދިނުން މާލީ އިދާރާތަކުން ލާޒިމުކުރަންފެށިއެވެ. މިފަދަ ގެރެންޓީތައް ހުށަހެޅުމަށް މާލީ އިދާރާތަކުން އެދުނީ އެފަދަ އިދާރާތަކުން ދަރަންޏަށް ދޫކުރާ ފައިސާ އަނބުރާ ލިބުން ޔަގީންކުރުމުގެ ވަސީލަތެއްގެ ގޮތުގައެވެ. ރާއްޖޭގައި ހިނގާ އަދިއެކަ ޖީނަ ކޮންފެނީތަކާއި މާލީ ހަރުދަނާކުރުވަތާއި ހުރިހާ ކޮންފެނީތަކާއި ޝަރީކުންނާއި މާލީ އިދާރާ ތަކުން އަދިއެކަ ކޮންފެނި ތަކެއް ދޫކުރާ ދަރަނި އަނބުރާ ހޯދުމުގައި ކޮންފެނީގެ ގާނޫނީ ޝަޚްސިއްޔަތުގެ ހުރަހަކަށް ވެފައިވާތީ، ކޮންފެނިތަކަށް ދޫކުރާ ދަރަނިތައް ދޫކުރުމުގައި ހަރުކަށި ޝަރުތުތަކެއް އިތުރުން އެކޮންފެނީގެ ޑިރެކްޓަރުން ނުވަތަ ހިއްސާދާރުންގެ ޝަޚްސީ ގޮތުން ގެރެންޓީއެއް ހޯދުމަށް ރާއްޖޭގެ މާލީ ދާއިރާގެ އާދައަކަށްވެފައި ވެއެވެ. މި މަޢުލޫމާތުގެ މަޤްސަދަކީ ޝަރީޢަތުގެ ގެރެންޓީއާބެހޭ ގޮތުން ދިވެހިރާއްޖޭގައި އަމަލުކުރެވޭ ގާނޫނީ ކަނޑައެޅުން ބަޔާންކުރުމެވެ.

ތަޢްރީފު މާނައިގައި ގެރެންޓީއަކީ ވަކި ކަމެއް ވަކި ގޮތަކަށް ކުރާނެކަމަށް ނުވަތަ ވަކި ކަމެއް ވާނެ ކަމުގެ ޔަގީންކަން ދިނުމަށް ލިޔުމުން ނުވަތަ އަނގަބަހުން ވާ ވަޢުދުކަމެވެ. ގާނޫނީ ގޮތުން، ގެރެންޓީއަކީ ދަރަނީގެ އެގްރީމަންޓެއްގެ ދަށުން ނުވަތަ ކުރީގެ އެގްރީމަންޓެއްގެ ދަށުން ފަރާތަކުން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދިއްޖެނަމަ، ގެރެންޓަރ ފަރާތުން އެ ފަރާތް ދައްކަންޖެހޭ ދަރާ ދައްކަން ޖެހޭނެ ވަޢުދެކެވެ. މިގޮތުން ގެރެންޓަރުން އެއްބަސްވާ ފަރާތަކީ ގެރެންޓަރެވެ.

ވަކި ގާނޫނެއް ނެތް

ގެރެންޓަރުންގެ ހައްގުތަކާއި ޙިމާޔަތާއި ކަމާބެހޭ އުސޫލުތަކެއް ދިވެހި ރާއްޖޭގައި ވަކި ގާނޫނެއް ނުވަތަ ގަވާއިދެއް ހަދާފައި ނެތެވެ. އެހެންކަމުން، ގެރެންޓީދީ ފަރާތާއި ގެރެންޓީދީބޭ ފަރާތުގެ ހައްގުތަކާއި ޙިމާޔަތް އެކުލެވޭގޮތުން ގެރެންޓީދީ ފަރާތާއި ގެރެންޓީދީބޭ ފަރާތާ ދެމެދު ވާ އެއްބަސްވުމުގައެވެ. އެއްބަސްވުމުގައި ވަކި ގޮތެއް ބަޔާންކޮށްފައި ނުވާ ހާލަތުގައި މަޙްކަމާ ހަމަޔަކީ ކަނޑައެޅުން ކުރިމަތިވާ ކަންކަމުގެ ތަޙުގީގު އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ކަރުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުންތަކެވެ.[1] އެހެންކަމުން ގެރެންޓަރުންގެ ހައްގު މަސްއޫލިއްޔަތު ބަޔާންކުރާނީ ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަމަލުކުރުމުން އެއްބަސްވުމުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތުންނެވެ.

1 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008، މާއްދާ 142.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ދުސްތޫރުގައި ވޯ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަށުން އުފެދޭ ޒިންމާތަކާއި އިލްތިޒާމުތައް އަދާކުރުމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ހިމެނޭ ގޮތަށް އުފެދިފައިވާ ވަޒީފާ ދިނުމުގެ މިޔަންތަރަކީ މުހިންމު ދިރުމެއްގެ ސިޔާސީ މަސައްކަތެއްގައި ބަލައިގަނ
ައަމަލުކުރުމުންނާއި އިލްތިޒާމު ދިޔައިރުއްޔާ. މި ދިޔައިރުގެ ދަރުސް ދެމުންނެވި ދަލުދަރުގައި ކުރަތީ މުއާމަލާތްތަކާ ގުޅިގެން
ދެ ފަރާތުގެ ދަލުދަރުގައި ވޯ އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަރުސް މި މުއާމަލާތްތަކުގެ އެއްގޮތަށް ކަށަވަރުވެދާނެއެވެ. އަދި މި
ދިޔައިރުގެ މަގުސަދު ކަމުގައިވާ "ދަރުފާތަކުންވެސް އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަރުސް ކަށަވަރު ކުރުމުގެ މިނިވަންކަން" ޤާނޫނުގެ
ފަރުސަތުގެ ދަރުސް، ގާނޫނުއްގައި އެކަމާގުޅޭ އެއްވެސް ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، ދެފަރާތުގެ ދަލުދަރުގައި ވެފައިވާ
އެއްބަސްވުންތަކުގެ ދަރުސް ކަށަވަރު ހިނގާނީ އެ އެއްބަސްވުންތަކާއި ގުޅޭގޮތުގެ މަތިންނެވެ. މި އުސޫލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ
ކޯޓުތަކުންވެސް ބަލައިގަނެފައިވެއެވެ.[2] ޤާނޫނުއަސާސީގެ 19[3] ވަނަ މާއްދާގައި ބުނާފައިވަނީ ޤާނޫނުތަކުން މަނާ ނުކުރާ
ކަންތައްތަކެއް ކުރުމުގެ ހައްޤު އެބައުޅެވެ. އެހެންކަމުން ޤާނޫނުތަކުން ވަކިކޮށް ނުބަލައިފައިވާނަމަ، ދެފަރާތުގެ ދަލުދަރުގައި
ވޯ އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުސް ޤާނޫނު މަނާ ނުކުރާ ކަމެއް ކުރުމުގެ ކަމަކަށް ބެލޭނެ ކަމަށް މިނިވަންކަން އެބައުޅެވެ. އެގޮތުން
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ގެރެންޓީތަކުގެ ހައްގުތަކާއި ޖިނާއީ ކަންކަމުގެ ގޮތުންނާއި ޤާނޫނުން ނުވަތަ ގާނޫނީ ބާރު ލިބިގެން
ގަވާއިދުން ހަދާފައި ނުވާކަމަށް ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުސް ދެފަރާތުގެ ކަމުގައި ގަވާއިދު އަދާކުރުމުގެ މިނިވަންކަން
ލިބިގެންވެއެވެ.

ގެރެންޓީތަކުގެ ޖިނާއީ

ތާއީދުގެ ކޮންޓްރެކްޓުން ނިންމާފައިވާ މަދަނީ ޝަރުޢީ ކަމަކުން އުފެދިފައިވާ ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެ ދަރުސް ގެރެންޓީ ދަރުފާތުން
ދަރަންޏަށް ޖިނާއީ ގޮތުން ޝަރީޢަތްކުރުން ދަރަންޏަށް ފާސްކުރާ (އަސާސީ ދަރަނިވެރިޔާ) ދަރަނި ދައްކާކަމަށް ޖިނާއީ
އުފުލައިދިނުން. މިގޮތަށް ދަރަންޏަށް ފާސްކުރާ ފާސްކުރާ ގެރެންޓީ އިސްތިސްނާ ހިމެނޭ ދެ ގޮތެއް. މިދެ ގޮތެއް ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެގައި
ސިފަކުރާ ހިސާބުން ފުރިހަމަ ދަރަނި ނެތި ފާސްކުރާ އެއް ހަމައެއްގައި ގެރެންޓީ ދަރަނިވެރިޔާ ދަރަނި ދައްކާކަމަށް ފުރިހަމަ
ޖިނާއީ އުފުލުންތަކާ ފާސްކުރާ.

މިސާލަކަށް ބައްދަލުވާ އެއް މަދަނީ ހައިކޯޓް ނަންބަރު (2016/HC-A/34)، އަދި އަޙްމަދު ވ.
ނުޖުމް ކޮންސްޓްރަކްޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް މަދަނީ މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ދެފަރާތުގެ
ދަލުދަރުގައި ވޯ އެއްބަސްވުމުގެ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ގާނޫނުތަކުގައި އެގޮތަށް ގޮތެއް ބުނެވިފައިވާ ކަމާ ހަމައެއްގައި ލިބިދޭ ގެރެންޓީއެއް ދަރަނިވެރިޔާ
ދިނުމަށް ދެކެވޭ އަސާސީވެ، އިސްތިސްނާ ޝަރީޢަތުގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ހުކުމް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ބައެއް ގޮތުގައި
އެއްބަސްވުމުގެ ފުރިހަމަ ޝަރުޢީ އެއްގޮތަށް ކޮށްދިނުމަކީ ފުރިހަމަ ވެފައިވާ ކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ ސާބިތުވާފައި
ހިނގާނެ މިދެކަން އެއްބަސްވުމެއް ބައިވެރިވާ ދެމީހުން ބައިނަލްއަޤުވާމީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ، މިގޮތަށް އެއްބަސްވުމެއް ދެމެދުން
އުފެދޭ މަޢުލޫމާތު ބެލެވުމުގައި އެކުލެވޭ ފުރިހަމަ ހަވާލާކުރި ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގައި އެކަމާ އެއް ގޮތުގެ
މަޢުލޫމާތުގެ. އެހެންކަމުން ގެރެންޓީތަކުގެ ހަމަތަކަށް ޖިނާއީ ބައްދަލުކުރުމުގެ ގޮތުން މިގޮތަށް ގޮތުގައި
ހުށަހެޅި ނިންމުމުން މަޢުލޫމާތު ހަމަޖެހިގެންދާގައި އެކުލެވޭ ފުރިހަމަ ބައިވެރިވުމުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިންގެ ދެމެދުގައި

2 ހުކުމްގައި ސާއިދު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ގާނޫނު ދެނެގަތުން، މޯލްޑިވްސް ލޯ އިންސްޓިޓިއުޓް، (2016)، ސަފުހާ ނަންބަރު 3.

3 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީ 2008

4 މަދަނީ ނިންމުމުގެ ތާރީޚު: 19 އޮކްޓޫބަރު 2017

އެކަމުގެ ކުރަން އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ކަން ހާމަވެގެންދެއެވެ.

މިސާލުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގަވާއިދުގައި ގ.ފަރުކޮޅުގެ ހުރި މީހާގެ ކުރިޔަށް އިސްލާހުވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި 7 ވަނަ މާއްދާ އަދި ކަނޑައަޅާފައި (ޕެރޯލް) ހުރިހާ އަދި އަސާސީ ޙައްޤު ކޮންސްޓިޓިއުޝަން އާއި ހަވާލާދީފައިވެއެވެ. ޙައްޤު ކޮންސްޓިޓިއުޝަން ޕްރޮސިކިއުޝަން ޖިނާއީ އާއި އަދި އަސާސީގެ ދަށުން ވެފައިވާ މި މުއާމަލާތަށް ވެ.ވީ ސްޓޭޓަސް ކޮޅަށް ފަހުމަށް ގޮތުން ދެވޭނީ ވާގޮތަށެވެ. ގ.ފަރުކޮޅުގެ ކާރީގަރުގެ ހުރިފަރާތާ އިސްލާހުވުމުގެ 6 ވަނަ މާއްދާގައި 7 ވަނަ މާއްދާ އަދި ކަނޑައަޅާފައި (ޕެރޯލް) ހުކުމުގެ އަދި އަދާކުރާ ގޮތުގެ މުއްދަތުން ފުރިހަމަ ކުރުމާ އިސްލާހުވުން ހަމަ ބޭނުމަކީ ސަލާމަތް، އިސްލާހުވުމުގެ ދަށުން ޙައްޤު ކޮންސްޓިޓިއުޝަން ޖިނާއީ އަދި ގަބޫލު ކުރުމަށް އެފަދަ ރަނގަޅު ހިތްހަމަޖެހުން މުޖުތަމަޢު ހަމަޖެހިފައި ސަލާމަތް ނުލިބޭ ޙައްޤު ކޮންސްޓިޓިއުޝަން ހިދުމަތް ގާއިމުކުރުވެ.
އަދި ގާނޫނީ އިސްލާހުވުމުގެ ދަށުން ވ.ވީ ސްޓޭޓަސް ކޮޅަށް (ގާނޫނީ ހުކުމް) ފަރާތާ ދައުލަތުން އިސްލާހުވުމުގެ ނަމަވެސް އެއް އަދިވެސް ސަލާމަތް އިސްލާހުވުމުގެ ދަށުން އަދި އަސާސީ (އަސާސީ ދަރަޖަވެރިޔާ) އުފެދުނުގޮތް ޖިނާއީކަން އެފަދަ ބަލައިގަތުން ސަލާމަތް ނުހަނުކުރެވެ.

މި ގޮތުގެ ހުކުމުގައި ބައިނަލްއަގުވާމީ އަސާސީ މުއްދަތު ކަމެއް އެއްގޮތަށް ދަށުން ގާނޫނީ ފުރިހަމަ، ދަރަނި ނަގާފައި ދަރަނި ދައުލަތުން ނުލިބޭ ހުރިހާގަޑި އަދި ދަރަނި އަދާކުރުމަށް ގާނޫނީ އިސްލާހުވުމުގެ ގަވާއިދު މަތީން ޖިނާއީ ކަމެއް ފަރާތްތަކަށެވެ.

ގާނޫނީ ދަށުގައި ޖިނާއީ ގޮތުގެ ޙައްޤު ހިތްހަމަ ނަހަމަ ޢިބާރާތް ފާހަގަ ވ. މަސްލަހަތު ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ދަރުމަވެރި ގޮތުގެ ޖިނާއީ ސަރުކާރުގެ[5] ބަޔާންކުރެވެ. މިގޮތުން ޖިނާއީ ވަނަ، މަސްލަހަތު ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ދަރުމަވެރި ގޮތުގެ ޢިބާރާތް ގަބޫލު ދަތުރު އެހެނިހެން ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ގާނޫނީ ދަށުން ހުކުމް ކުރަން "ހިދުމަތް ފުރުސަތު 1"ހަމަހަމަކަމާ ދެކޮޅު ކަމަށް ފަހިކުރަމުން ދަތުރުކުރުމުގެ ޢިބާރާތް ހަރަކާތް ކަމަކަށް މަސްލަހަތު ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ދަރުމަވެރި ގޮތުގެ (އަމް.އާރް.އާރް.ސީ) ގެ ފާހަގަކޮށް ހުރިހާ ގާނޫނީ ކަމަށް ވެއެވެ. މި ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ދަށުން ޢިބާރާތް ހަރަކާތް ފާހަގަކޮށް އުފެދުނުގޮތް އިސްލާހުވުމާ މުއްދަތު އުފެދުނު ހުކުމް ފާހަގަކޮށް ގާނޫނީ ޙައްޤުތަކާ އުފެދުނު ގާނޫނީ ކޮންސްޓިޓިއުޝަން އިސްލާހުވުމާ މުއްދަތު އިސްލާހުވުމުގެ ބައިވެރިވާ އަޚްލާޤީ ގާނޫނީ އެފަދަ ދަށުން ޢިބާރާތް ފާހަގަ އިސްލާހުވުމުގެ ވަނީ ދެކެވިފައިވެއެވެ.
ގާނޫނީ ދަށުގައި ހައިސިއްޔަތުން ޢިބާރާތް ފާހަގަގެ ޖިނާއީގެ ބަހުރުވަ ބޭނުން ހައި ހިދުމަތް މި މުޢާމަލާ ބައިވެރި ފަރާތްތައް ކަސްރަތްތަކާ ވަކި ޕްރިސަން ދައުލަތުގެ ޢިބާރާތް ހަރަކާތް ހިދުމަތްތަކާ ވާގޮތް ސަލާމަތް މަސްލަހަތު ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ކަމުގެ ދަށުން ދަތުރުކުރުމުގެ ހައްޤުތަކާ ދެކޮޅަށް ދަތުރުކުރުމުގެ ޢިބާރާތް ފަހިކުރަމުން ޕްރިސަން ފަހިކުރަމުން ގާނޫނީ ޢިބާރާތް ހަރަކާތް
އިސްލާހުވުމާ ޕްރިސަން ގާނޫނީ ދަށުގައި ޢިބާރާތް ފާހަގަ ޖިނާއީގެ ގޮތުން ހުއްދަކުރެވެ.

5 (2010/HC-A/186) ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ތާރީޚު: 10 އޮކްޓޫބަރު 2012

އަމިއްލައަށް ގެރެންޓީއިން ބަރީއަ ނުވުން

ގެރެންޓަރުންގެ ޒިންމާއާ ގުޅޭ ގޮތުން ބޭނުން ބޭނުން އަށް މިއަދު ޕީއެލްސީ ވ. ދ ފެރީމޮލް އިސްލާމިކްފައިނޭންސް ކޮންސަލްޓެންސީ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ވ. ޑިއާޒް އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް، މުހައްމަދު އަޝްރަފް، މުހައްމަދު އިބްރާހީމް، އިބްރާހީމް ފިކުރީ ހުސައިން، އަލީ އަބްދުއްލާ އިބްރާހީމް ޤަޟިއްޔާގައި[6] ހައި ކޯޓުގައި މައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރުން ނިންމަވާފައިވަނީ، ލޯނު ނެގި ފަރާތުގެ އެއްބަސްވުން ހަމަ އެއް ހަމައެކަނި ދަރަނި ދައްކަން ފަރާތަކީ ލޯނު ނެގި ފަރާތާއި ފަރާތްތަކެއް ވާނަމަ ދެކޮޅުހައްދަވާ ޖިންސީ ގޮތުން ސުމާރު ލިބިފައިވާ ފަރާތްތަކުން ސަލާމަތް ވުމަށް ފަރާތް ކާކު ކަމަށް ބުރަވާނަމަ ނުވަތަ ލޯނު ހައްދުކުރެވޭނެ ފަރާތެއް ކަމުގައި ޖިއްމާއިން ގެރެންޓީ ދިފާއުވާ ފަރާތްތަކުން ސަބަބު ތަމްސީލް ހަމައެކަނި ބަލައި ނުލިބުނު ފަރާތަކަށް ދީފައިނުވާކަމުގައެވެ. މިގޮތުން ސަބަބަކީ، ކޮންޓްރެކްޓުގައިވާ ގޮތުގެ ބަޔާން މިހެން ފާހަގަކުރައްވާ އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑުގެ އޮނިގަނޑު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އެވެ ދިޔަފަރާތާ ޖެހޭމެދު ރޭވިފައިވާ ގޮތުގެ އޮޅުވާލުމެއް މަޢުލޫމާތުދިނުމަކީވެ. މި ޖެހޭމެދު ރޭވުމަކީ ހައިސިއްޔަތުން ގެރެންޓީ ދިފާއުވާ މުހައްމަދު އަޝްރަފް އާއި، އިބްރާހީމް އާއި، މުހައްމަދު އިބްރާހީމް ފިކުރީ ހުސައިން އާއި އަލީ އަބްދުއްލާ އިބްރާހީމްއެވެ. އަދި ހަމަ މިޤަޟިއްޔާ މި ފިކުރުގައި ދަރަނި އޮޅުވާލުމެއް މަޢުލޫމާތު ފަރާތުގެ ދަރަނި މިސާލަކަށް ތަކުރާރުގައި ދޮގު ގެނެސްފައިވާ ލޯނު ރައްދުކުރަން ކައިރިވާ ގަވާއިދުގެ ދަރަނި ދައްކަން ޖެހޭ ގޮތްތަކެއް ދީފައި ބަޔާނުގައި ގޮތުން “ސިޔާގު”ނަމަކާތަށް ނިސްބަތުން ދައްކަން ވީނަމަ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ގެ ދަރަނި ދޭން ކުރިޔަށްދާނެއެވެ. މިގޮތުގައި ފާހަގަކުރެވޭ ގޮތުގައި ގެރެސްޓްބަރޓާ ކޮންސަލްޓެންސީ ނިންމަވާފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ހިންގާފައިވާ ދަރަނި އަދާކުރުމުގެ އެއްބަސްވުމެއް ދަރަނި ރައްދުކުރުމަށް ޝަރުޠެއް އަދާކުރުމުގެ އަސާސެއް ވެވޭ ގޮތުގެ ތަކުރާރުވަނީ ފައިދާވާގޮތުގެ ސަބަބުން މި ދަރަނި އަދާކުރުމުގެ ޒިއްމާ އެގްރީމަންޓްގެ މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާ ކަމަށް މި ޤަޟިއްޔާ ކަނޑައެޅުމެއް ދަރަނި ދެއްވުމުގެ ހުކުމް ދެމުންދާ ސިޔާސަތު ކަމަށް ކަނޑައަޅާ ހަމަ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އިން ނެގުމަށްވެސް ތެދުވެރިކަމާއި ދައްކަނީނަމަ ފަރާތުގެ އެއްބަސްވުމަށް ޤަޟިއްޔާގައި ނިމުނު މަޢުލޫމާތު ދަރަނި ދިފާއުވާ ހަޤީޤަތެއް ގެރެންޓީކުރާ ފަރާތް ރައްދުކޮށް ދޭން ކަމަށެވެ. އެހެންކަމުން ހައި ކޯޓުން މައްސަލަ ނިންމަވާ ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް އިން ހުކުމް ދީފައި ގޮތަށް ތަންފީޛުކޮށްފައެވެ.

ގޮތުން އެގްރީމަންޓުގެ ގެރެންޓީ ދަރަނި އޮޅުވާލަން ފަދަ ގިނަ ބައިވެރިން ކަމުގައިވާނަމަ، އެންމެން އޮޅުވާލައި ނުވަތަ ވަކިވަކިން ގޮތުން އެއްބަސްވުމަށް ޖިއްމާވާ ހަމަޖެހިފައި އޮތްކަމެވެ. ގެރެންޓަރުން ގޮތުގެ ފައިސާއަށް ޖިއްމާވާނީ އޮޅުވާލައިގެން ނުވަތަ ވަކިވަކިން ބެލެނިވެރި ގެރެންޓަރުންގެ އެއްބަސްވުމުގައިވާ ގޮތަށެވެ. އެކަން ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުރީގެ ޤަޟިއްޔާއަކީ މޯލްޑިވްސް ޓްރާންސްޕޯޓް އެންޑް ކޮންޓްރެކްޓިންގ ކޮމްޕެނީ ޕީއެލްސީ، މުހައްމަދު ނާޝިޒް، އަލީ އާޒިމް، އަހުމަދު ރަޝީދު، ބިލް ބީޗް ކޮމްޕެނީ ޕީއެލްސީ، ކަނޑޫފުށި ޕްރޮޕަރޓީޒް ޕީއެލްސީ ވ. ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ، ޤަޟިއްޔާ[7] އެވެ. މި މައްސަލައިގައި ކޮންޓްރެކްޓްގެ ގޮތުން ބަޔާންކުރި 22 ޖޫން 2008 ގައި ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ އިން މޯލްޑިވްސް ޓްރާންސްޕޯޓް ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑަށް 2 މިލިއަން ޑޮލަރު 3 ހޯދަމުން ކުރީގެ ފެސިލިޓީ ވަނީ ދޫކޮށްފައެވެ. މި ބޭންކުން މިލިއަން ޑޮލަރު ޕްރޮމިސަރީ ކުރީގެ ފެސިލިޓީ އަހަރު ދެއްކުމަށް ހަވާލުކުރުމުގެ ގޮތުގެ ޝަރުޠުތަކަށް ޖަވާބު އެދި ފެނިގެން ގެރެންޓީ އެންމެ އިންޓަރނޭޝަނަލް ސިޓީގެ ދަރަނި އަދާކުރަން ހައިސިއްޔަތުން ގެރެންޓީދިނުމުގައި މުހައްމަދު ނާޝިޒް، އަލީ އާޒިމް އަދި އަހުމަދު ރަޝީދެވެ. މި ކޮންޓްރެކްޓް ފެސިލިޓީއަކީ ޤަވާޢިދު ނުޖެހުމުގެ ސަރަހައްދު ނިޔާވިސް ފާރިސް އެއީ ޖަވާބު ނުދެވުމުގެ ސަރަހައްދު ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ ގެ ފެސިލިޓީ މައްސަލަ ކުރިން ހަމަހަމަ، ސިޔާސީ ކުރިން މައްސަލަ ނިންމާފައިވީ ބޭންކް އޮފް

6 (2014/HC-A/78) ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުތާރީޚު: 09 ސެޕްޓެމްބަރ 2015

7 (2010/HC-A/116)، ޤަޟިއްޔާ ނިމުނުތާރީޚު: 27 ފެބްރުއަރީ 2012

މޯލްޑިވްސް ޖުރިޔާ އިން ހުރަހެއް ގޮތަށް ޝާއިޢުކޮށްފައެވެ. މި މަޖިލީހަށް ހުރި ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން މަޖިލީހަށް ބޭއްވުމަށް ފޮނުވިއަކުން ނިންމަވާފައިވާ ސިފައިން ކޯޓުން ކުރައްވާފައިވާ ހުކުމަށް ބަލައިލާ ގޮތުން ނިސްބަތްވާ އެއްވެސް ގާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ސަލާމަތް ނެތްކަމުގައެވެ. އަދި މިމަޖިލީހުގައި ގަވަރނަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން މުޤައްރިރު ނަޝީދު، އަލީ އާޒިމް އަދި އަބްދުﷲ ރަޝީދު ސާއިކްރާޓުވާ ޖަލްސާ އަދި ފަރީދު ގަވަރނަރު އެންޑްމެނޭޖް ދަރުސް، ކޯރު ނަޒީ ފަރާތުގެ އައްފަރާތުން، އަދި ހަމަ އެއް ހަމައްޗެއްގައި ތަޢުލީމް ދިރާސާ ފަރާތްތަކުން ކޯރު ދައުލަތުގައި އުޅުއްވާފައިވާ އަދި ފަރުދީ ގޮތުންނަށް ޖެހިލާނަން ޖާނާ ކަމުގައި ކަސިތަފަރާތްފައިވާއެވެ.

ގަވަރނަރު އެމްއެމްއޭގެ ބޯޑުން ގަވަރނަރު ދުރުން ޕްރެޒިޑެންޓުގެ އަރިހުގައި ނުވަތަ އިސްތިއުނާފުކޮށްގެން ގަވަރނަރު ކަމުން ޖެހިލުއްވި ނަމަ އެހެން ސަރުކާރުން. މި ސަރުކާރުގެ ޖަވާބު ބޭނުމަށް ގަވަރނަރު އެމްއެމްއޭގެ ދަރުން ބަލައިގަތުން އެމްއެމްއޭގެ ބޯޑުން ގަބޫލުކުރެވިފައިވާ ގޮތުން މިވެނި ގަޑީގައި ގަވަރނަރު އެމްއެމްއޭގެ އެގްރިމަންޓުގައި ގަވަރނަރު ފަރާތުން އެމްއެމްއޭގެ ޕްރެޒިޑެންޓް ހަމައެކަނި އަދާކުރާ ކަމުގައި ވާނަމަ، ގަވަރނަރު ޖެހިލުއްވުން ދޫކޮށް ހަމައެކަނި އެދިވަޑައިގަތެވެ. އެއާ ހިލާފަށް، އެމްއެމްއޭގައި ޕްރެޒިޑެންޓް އަދާކުރާ އިސްތިއުނާފުކޮށްގެން ގަވަރނަރު ދިނުމަށް ގަވަރނަރު އެމްއެމްއޭގެ އެގްރިމަންޓަށް. ކޯޓު އިސްތިއުނާފުކުރެވުނު ދައުލަތުންނެވެ ގަވަރނަރުގެ ޖެހިލުއްވުމަށް އިސްތިރާހަތު ދެއްވެވެ.

މިކަން ހާމަކުރެއްވީ ގަޒީއްޔާގައި ހުކުމް ޖެހިލުމުގެ އަދި ހުކުމް ފަރާތުން މުޤައްރިރުކުރެވުނު ވ. ނަޝީދުގެ އަރިހުގެ ޝަރުޢީ ބޯޑުގެ ކުރީގެ ހައިކޯޓުން އިސްތިއުނާފުކުރި ޤަޟިއްޔާގައެވެ.[8] ނަޝީދުގެ އަރިހުގެ ޝަރުޢީ ބޯޑުގެ ކުރީގެ ހައިކޯޓުގެ ފަރާތުން ގަވަރނަރު ދިނުމާއި ގޮތުގެ ފަރާތުން ޝަރުޢީ ފަރާތުން އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޕްރެޒިޑެންޓުން ހަމަޖެހިގެން ބޭއްވި ދެވަނަ، މިވާހަކަ "ގަވަރނަރު އެމްއެމްއޭގެ ޝަރުޢީ ގަވަރނަރު" (ތަސްދީޤު އަދި ފަރުދީކަން) އެމްއެމްއޭގެ ދަރުން ގަވަރނަރު ދިނުމާއި ހުކުމް ޖެހިލުމުގެ އަދި ހުކުމް މުޤައްރިރުކުރެވުނު ނަމަ ކަނޑައަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފު ކުރެވިފައިވާ މި މަޖިލީހުގައި ހަމަ ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ނަޝީދުގެ އަރިހުގެ ޝަރުޢީ ބޯޑުގެ ކުރީގެ ހައިކޯޓުގެ ފަރާތުން ގަވަރނަރު ދިނުމާއި މޯލްޑިވްސް ޖުރިޔާ ފަރާތުން ކުރެވިފައިވާ އެމްއެމްއޭގެ ޕްރެޒިޑެންޓް ގަވަރނަރު ހަމައެކަނި ތަޢުލީމީ ގޮތުން ގަވަރނަރު ދިނުމަށް ހުކުމް ޖެހިލުމުގެ އަދި ހުކުމް މުޤައްރިރުކުރެވުނު ފަރާތުން އެމްއެމްއޭގެ ދަރުން ގަވަރނަރު ހަމައެކަނި ގަވަރނަރުގެ ހައިސިއްޔަތުން ސަރުކާރުގެ ބާރުތަކުގެ ތެރެއިން އިސްތިއުނާފުކުރެވިފައިވާ ޕްރެޒިޑެންޓް އަދާކުރާ ކަމުގައި ވާނަމަ އެހެން ގަވަރނަރާ ކުޑަޖަހާފައިވާ ބޯޑުގެ ބޭނުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ފަރާތުން ހިމެނިފައިވާއެވެ.

ބޯޑާއި ގަވަރނަރު ވަޒީރާ ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން

ދަރަނި ދޫކުރާ ވަޒީރާއެކު ސަރުކާރުގެ ބާރުތަކުގެ ބޯޑަށް އެމްއެމްއޭގެ ގަވަރނަރު ވަޒީރާ ދެމެދު އޮންނަ ގުޅުން ދިރާސާކުރަން ވިސްނާލުން މުހިއްމެވެ. ބޯޑަށް ގަވަރނަރު ވަޒީރާ ދެމެދު އޮންނަ އެކި ގުޅުންތަކެވެ. ބޯޑާއި ގަވަރނަރު ވަޒީރާ ދެމެދު ނަޝީދު ދެބަޔަކުގެ ގުޅުން ބޮޑުވެގެން ކަމުގެ ގޮތުގައި ގަވަރނަރު ދިނުމަށް "ކޯޓުގެ ގަވަރނަރު" ވަޒީރު "ހުކުމް ގަވަރނަރު" ދިނުމަށް ފަރާތުން ގަވަރނަރު ބާރުގެ ތަފްސީލް ގޮތުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ. ގަވަރނަރު ދިނުމާއި ދަރަނި ދޫކުރާ ވަޒީރާ ދެމެދު ގުޅުމުގައި އެވަނީ ހުކުމް ދިނުމާއި ގަވަރނަރު ދަރަނި ދޫކުރާ ވަޒީރާ ދެމެދު، އެ ގަވަރނަރު ދިނުމުގެ ގަވަރނަރު ދެމެދު

8 (2012/HC-A/180)، ޤަޟިއްޔާ ނިމުނު ތާރީޚު: 20 އޭޕްރީލް 2013

ނުވި ފަރާތުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ދަރަނި ދޫކުރާ ފަރާތުން ފައިސާ ދޫކުރުމެވެ. މިސާލަކަށް އަލީގެ އުޅުމުގެ މަތިން ބޭންކަށް އަލީއަށް ލޯނެއް ދިނުމަށް އެއްބަސްވުމުގެ ހާލަތުގައި ފަރާތުން ލޯނު ދައްކާނެ ކަމަށް ގެރެންޓީ ދިނުމުން. މި ހާލަތުގައި ހުސައިން ލޯނު ދައްކައިނުދެވުނުގެ ގެރެންޓީއެއް ދިނުމަށް ބޭންކަށް ވައުދުވާ ގޮތަށް ހުސައިންގެ ފަރާތުން ދަރަނި ދައްކާނެއެވެ.

އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި އަދި އިނގިރޭސި ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ގާނޫނުގެ ދަށުންވެސް އެއްބަސްވުމެއް ފުރިހަމަ ވުމުގައި ކޮންސިޑަރޭޝަން ނުވަތަ މުޤާބިލު ހުރުމަކީ ހިމެނެންޖެހޭ މައިގަނޑު ޝަރުތެކެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ގާނޫނުގައި[9] މުޤާބިލުގެ ގޮތުން އެއްވެސް އުސޫލެއް ކަނޑައެޅިފައި ނުވިނަމަވެސް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުން ނިންމާފައިވާ ނިންމުންތަކުގައި މުޤާބިލު ކޮންޓްރެކްޓްގެ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނޭ ކަމަށް ބަލައިގަނެފައިވެއެވެ.[10]

ފައިސާ ދަރަންޏަށް ނުވި ފަރާތުން ފައިސާ ނަގައިދޭ ހަވާލުކުރުމުގައި އާދައިން ބޭންކުގެ ގެރެންޓީއަށް އެދޭއިރު ބޭންކުން ގެރެންޓީ ދޫކުރަނީ ގޮތަކަށް ފީއެއް ނެގުމުގެ މުޤާބިލުގައި، މިއާއެކު ގެރެންޓީ ދޫކުރާއިރު ގެރެންޓީގެ ފައިސާގެ ބަދަލުގައި ރަހުނެއް ނުވަތަ ސެކިއުރިޓީއެއް ބޭނުންވާނެއެވެ. ފައިސާ ދަރަނި ނުވި ފަރާތުން ފައިސާ ނަގައިދެމުން ދެވޭ ގެރެންޓީ ސަބަބުން ބޭންކަށް ފީއެއް ނަގައި ދަރަނި ނުވި ފަރާތުން ގެރެންޓީއަށް ބޭނުންވާ ސެކިއުރިޓީއެއް ބޭނުންވާ ގޮތެއް ނެތެވެ. އެހެން ބޭފުޅުންގެ ދަރަނި ދަރަނި ނުވި ފަރާތުން ފައިސާ ދައްކާނެ ކަމަށް ނިސްބަތްވާ ގެރެންޓީ ބޭނުންކުރާ ހާލަތުގައި ބޭންކު ދެއްކުމުގެ ބޭންކުގެ ފަރާތުން އަދާކުރާ މަސައްކަތް ގެރެންޓީއަށް ސާފުކުރެވޭނެއެވެ.

ގެރެންޓަރުގެ މައްޗަށް ދައްކަންޖެހޭނީ ކޮން އިރަކު؟

ދަރަނި ނުވި ފަރާތުން ދަރަންޏަށް ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދުމުގެ ހާލަތުގައި ދަރަނި ދޫކުރި ފަރާތުން އެކަން ގެރެންޓަރަށް ގެރެންޓީ ދޫކުރި ފަރާތުން ގެރެންޓީގެ ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދިއްޖެ ނަމަ ފައިސާ ދައްކަން ޖެހޭނެ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. މިގޮތަށް ގެރެންޓަރަށް ދޭނެ ނިޒާމެއް ކުރެވޭ ގޮތުގެ ތެރެއިން ޝަރުތުތަކެއް ޤާއިމުކުރުމަށް ދަރަނި ދޫކުރި ފަރާތުން އެ ދަރަނި ފައިސާ އަނބުރާ ދެއްކުމަށް އިތުބާރު ދޫކުރި ފަރާތުގެ މައްޗަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާގެ ބާވަތުގައި ފުރިހަމަ ގޮތުގައި ގެރެންޓަރު ދައްކަންޖެހޭނެ ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. މިގޮތަށް ހުރިހާ ގެރެންޓީއަކީ ދައްކަން ވެވުނު ގޮތެއް ދަރަނި ދޫކުރި ފަރާތުން ހުރިހާ ހާލަތުގައި ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދުމުގެ ބަދަލުގައި ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. މިގޮތަށް މުޤައްރަރު ގެރެންޓަރުގެ މައްޗަށް ދައްކަންޖެހޭ ގެރެންޓީގެ ދެއްކުން ދަރަނި ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދުމުން އެކަށީގެންވާ ގޮތުގައި ބެލެވެއެވެ.

މިކަމަށް ރިޢާޔަތްކޮށް ކޮމަރޝަލް އެއް ގެރެންޓީއަކީ ގެރެންޓީ ބަލައިގަތުން، އިންޓަރނޭޝަނަލް ލޯ ކޮމިޝަނުގެ ޔޫ. އެން. ސީ. އައި. ޓީ. އާރު ގެ ކަންވެރިޔާ ކޮންޓްރެކްޓް އޮފް ސޭލް ގެ ދަށުން ޔޫނިފޯމް ރޫލްސް ފޯރ ޑިމާންޑް ގެރެންޓީސް ގަބޫލުކުރެވެއެވެ.[11] މިގޮތަށް ކޮމަރޝަލް ގެރެންޓީގެ ގޮތުގައި ޔޫ. އާރު. ޑީ. ޖީ. ގައި ވާގޮތުން ދަރަނި ފައިސާ ދައްކަން ނުކުޅެދުމުގެ ބަދަލުގައި ގެރެންޓީގެ ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭނީ ގެރެންޓީގެ ޝަރުތު ފުރިހަމަ ކުރުމުން ކަމަށް ބެލެވެއެވެ. ގެރެންޓީ ދޫކުރި ފަރާތުން ޔޫ. އާރު. ޑީ. ޖީ. ގައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ޑިމާންޑް ގެރެންޓީ

9 ގާނޫނު ނަންބަރު 4/91

10 ހުސައިން ސިރާޖު، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓްތަކާބެހޭ ގާނޫނު ދެނެގަތުން، މޯލްޑިވްސް ލޯ އިންސްޓިޓިއުޓް، (2016)، ސަފްހާ ނަންބަރު 49.

11 ގަޒެޓް ނަންބަރު: 10 އޭޕްރީލް 2012

ފާޑަށް އެއްބަސްވެފައިވާކަން ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެ 14 ވަނަ މާއްދާގައިވެއެވެ. ގެރެންޓީ އެއްބަސްވުމުގެ މި މާއްދާ ބައްޓަންކޮށްފައިވާ ގޮތަށް ބަލާއިރު މައްސަލަ ބެއްލެވި ފަނޑިޔާރުން ނިންމަވާފައިވަނީ ލީސް އެގްރީމަންޓުގައި އެއްބަސްވެފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން ކުންފުނިން ލިބެންޖެހޭ ހައްގުތައް ހިފެހެއްޓުމަށް ލޯނު ދޭ ފަރާތުން ދައުލަތުން އަ ކުންފުނީގެ މައްސަލަ ލާޒިމު ނުކުރާނެއެވެ، އަދި ކުންފުނީގެ ހައްގުތައް ގޮތުގައި ދެމެހެއްޓުމަށް ލޯނު ދޭ ނުވަތަ ގެރެންޓީދޭގެ މައްސަލަ އަދާކުރަން ދައުލަތާއި ނުވަތަ އަނގާ ފަރުވާތެރިވުމަކާއެކު ފަރާތަކަށް ގެރެންޓީގެ ހައިސިއްޔަތުން އިޤްރާރުވުން ފާޅުގެ މައްސަލަ އެކަށީ ދައުލަތުގެ ހައްގުތަކުގެ ކުންފުނިއަށް ލިބިގަނެވޭ ކަމަށެވެ.

ގެރެންޓީގެ ޒިއްމާ ވާރިސްވުމުގެ މައްސަލަ ބަދަލުވުން

ލޯން އެގްރީމަންޓުގައި ދަރުން ލޯނު ދައުލަތަށްކަމުގެ ގެރެންޓީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަރާތުން މަޢުލޫމާތުދިނީ ނަމަ ގެރެންޓީގެ ޒިއްމާ އެފަރާތުގެ ވާރިސުންނަށް ބަދަލުވެގެންދާ އުސޫލާއި ބަދަލުވެގެންދާ މިންވަރު ސާފުކޮށް ހަމަޖެހިގެންދާ އެއް ގަޟިއްޔާއަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ހަމްދާ ހުސައިން ވ. ސްޓޭޓް ބޭންކް އޮފް އިންޑިއާ ގަޟިއްޔާއެވެ.[12] މި މައްސަލައިގެ މައުލޫމާތު ބަލާއިރު، މިއީ އަލްމަރްޙޫމް ހުސައިން ދިރިހުރިއިރު ގެރެންޓީގެ މައްސަލައިން ސްޓޭޓް ބޭންކް އޮފް އިންޑިއާއިން ހުސައިން ރަޖިސްޓްރީކޮށްފައިވާ ދާކަނޑުއަޅާ ކުންފުނިއެއްގެ ފަރާތުން ދަރަނި ނަގާފައިވާ ދަރަނި ހަވާލުކުރުމަށް ގެރެންޓީ ދީފައިވާ ކަމުގެ މައްސަލައެކެވެ. ގެރެންޓީ ދީފައިވާ ފަރާތް މަރުވުމުން އޭނާގެ ވާރިސުންނަށް ވާރިސްވާ މުދަލުން ފައިސާ ދައްކަން ޖެހޭކަމަށް ހުކުމް ކުރުމަށް ބޭންކުން ދަޢުވާ ކުރިއެވެ. މި ދަޢުވާ ސިވިލް ކޯޓުގައި ބެލުމަށްފަހު ވާރިސުންނަށް ވާރިސްވާ މިންވަރަކުން ދަރަނި ދައްކަން ޖެހޭކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމް ކުރިއެވެ. ދެން ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމް ބާތިލުކޮށް، ވާރިސުންނަށް ވާރިސްވާ މުދަލުން ދަރަނި ދައްކަން ލާޒިމުނުވާ ކަމަށް ހައިކޯޓުން ހުކުމް ކުރިއެވެ. ދެން ހައިކޯޓުގެ ހުކުމާ ދެކޮޅަށް ސުޕްރީމް ކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ގެރެންޓީގެ ޒިއްމާ ވާރިސުންނަށް ބަދަލުވާނީ ވާރިސުންނަށް ލިބޭ ތަރިކައިގެ މިންވަރަށް ކަމަށެވެ. އަދި މިފަދަ ދަރަނި ތަރިކައިން ދައްކަން ޖެހޭނީ ތަރިކަ ބެހުމުގެ ކުރިން ކަމަށް ވެސް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވެއެވެ. އެގޮތުން، ގެރެންޓީ ދީފައިވާ ފަރާތް މަރުވުމުން ގެރެންޓީގެ ޒިއްމާ ވާރިސުންނަށް ބަދަލުވާނީ ތަރިކައިގެ މިންވަރަށް ކަމަށާއި ވާރިސުން ޒިއްމާވާނީ ވާރިސްވާ މުދަލުގެ މިންވަރަށް ކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަނޑައަޅުއްވާފައިވެއެވެ.

---

12 (2014/SC-A/13)، ގަޟިއްޔާ ނިމުނުތާރީޚު: 24 ފެބުރުއަރީ 2014

މިފަދަ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވަނީ ސްކޫލު ބޫޓް އޮތް އިންސެންޓިވް އަދި ކުރަންޖެހޭ ޤާނޫނު ފައިސާ ދައްކަމުން ޤާނޫނީ ހުކުމް ޢަމަލު ކުރާ އާއި، ޤާނޫނު ގެންދިޔަ ޤަވާޢިދުތަކާއި ގެންގުޅެވުނު ޖިނާއީ ހާލަތްތަކުގައި ޝަރުޢީ ޙުކުމުގެ މިންގަނޑު ޤާއިމުކޮށްދެއްވާފައެވެ. އަދި އެއަށް ފަހު ޤާނޫނުގެ ދައުލަތުގެ ސަރުކާރުން ޝަރީޢަތް ހިންގުމުގެ ބާރު ދީފައިވާ ޤާނޫނު އަސާސީގެ ދަށުން ޤާނޫނުގެ ޝަރީޢަތްގައި ޤާނޫނީ ހުކުމް ޢަމަލު ކުރާ ދައުލަތުގެ ޤަވާޢިދުތައް ޤާނޫނު އަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ.

ނިންމުން

13 ޖޭ. ޓްރޮޓަރ އަދި ރޮބާޓްސް، އިންޓަރނޭޝަނަލް އިން އިސްލާމް (2014)، ދަ ގްލޯބަލް ބަޖެޓް

ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް އަދި ތިންވަނަ ފަރާތްތަކުގެ ހައްގުތައް

ޙުސްނުއް ސުޢޫދު

ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓްގެ މަފްހޫމަކީ، ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިއަކަށް ނުވާމީހަކަށް އެކޮންޓްރެކްޓް ތަންފީޛުކުރުމަށް ދައުވާ ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ބާރުނުކުރާ ގާނޫނީ މަފްހޫމެކެވެ. އެގްރީމެންޓަކުން މަންފާއެއް ލިބޭން އޮތް ތިންވަނަ ފަރާތަކަށް އެއެގްރީމެންޓްގެ ދަށުން ދިނުމަށް ވައުދުވެފައިވާ މަންފާ ނުލިބިފި ނަމަ، އެމީހަކީ އެގްރީމެންޓްގެ ބައިވެރިއަކަށް ނުވާނަމަ އެފަރާތަށް ހުށަހަޅަން އެ އެގްރީމެންޓްގެ ދަށުން އެދާނެ ދައުވާ ނުކުރެވޭނެއެވެ. މި މަފްހޫމު އިނގިރޭސި ގާނޫނުގައި އިސްތިޤްރާރުވެފައިވަނީ [1]Dunlop Pneumatic Tyre Co Ltd v Selfridge & Co މައްސަލައިންނެވެ. އެމައްސަލައިގައި ފަނޑިޔާރު Viscount Haldane ވިދާޅުވެފައިވަނީ:

"My Lords, in the law of England certain principles are fundamental· One is that only a person who was party to a contract can sue on it· Our law knows nothing of a jus quaesitum tertio "third party right of action" arising by way of contract·"

މި މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޖެނެރަލް ރޫލާއި ސްޓިޕިއުލޭޝަނާ ދެމެދު އެއްބަސްވުމެއްގައި ސްޓިޕިއުލޭޓްކުރެވޭ. މިއެގްރީމެންޓްގައި ބާރުނުކުރެވޭނެ އަމާޒަކަށް ވެގެން ތިންވަނަ ފަރާތަކުން ސްޓިޕިއުލޭޓްކުރާ ގޮތަކަށް ދައުވާ ކުރުމުން، އެފަރާތަކީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިއަކަށް ނުވާތީވެ، އެއެގްރީމެންޓްގެ ދަށުން ސްޓިޕިއުލޭޓްކުރި ގޮތަކަށް އެފަރާތަކުން ދައުވާ ނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައެވެ. ކޯޓުން ބުނީ ސްޓިޕިއުލޭޓާއި އެމީހާ ދެމެދު ކޮންޓްރެކްޓްއެއް ނެތް ކަމަށެވެ.

ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް ގެ މަފްހޫމު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ތަތްބީގުކޮށްފައިވާ އެއް މައްސަލައަކީ މުޙައްމަދު އަސްލަމް ވ. ރަޝީދާ މޫސާ[2] އެވެ. މި މައްސަލައިގައި ހައިކޯޓުން ކުރެއްވި ހުކުމުގައި ވިދާޅުވެފައިވަނީ ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް ގެ މަބްދައުއަށް ބަލާއިރު 23 އޮގަސްޓް 2007 ގައި ރަޝީދާ މޫސާއާއި މުޙައްމަދު އަސްލަމް އާ ދެމެދު ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މުޙައްމަދު އަސްލަމްގެ ޒިއްމާތަކާއި އިލްތިޒާމުތަކަކީ ގާނޫނީ ގޮތުން ވިއު ބިލްޑާރސް ޕްރިވޭޓް ލިމިޓެޑަށް ބަދަލުނުކުރެވޭނެ ކަމަށެވެ.

ޕްރިވިޓީ އޮފް ކޮންޓްރެކްޓް ގެ މަފްހޫމު ދިވެހިރާއްޖޭގައި ތަތްބީގުކޮށްފައިވާ އަނެއް މައްސަލައަކީ އަލީ އަހުމަދު ވ. މުޙައްމަދު މާޖިދު[3] އެވެ. މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން ވިދާޅުވެފައިވަނީ އަލީ އަހުމަދު އާއި ޔޫސުފް ޝާކިރާ ދެމެދުގައި ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މުޙައްމަދު މާޖިދު އާ އެއްބަސްވުމުގެ ބައިވެރިއެއް ނޫންކަމުގައި، އެހެންކަމުން އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން މުޙައްމަދު މާޖިދު އަދާކުރަންޖެހޭ އެއްވެސް ޒިއްމާއެއް އަދި އެއްވެސް މަސްއޫލިއްޔަތެއް

1 (1915) AC 847

2 2010/HC-A/144، 28 ސެޕްޓެމްބަރ 2011

3 2011/HC-A/224، 28 ސެޕްޓެމްބަރ 2011

ނޫންނަމަ ކަމަށެވެ.

އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބު ވ. އިސްމާޢީލް މޫސާ[4]

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ މި ޤަޟިއްޔާގެ ޤަރާރުގައިވާ ނުކުތާތަކުގެ 3 ވަނަ ނަންބަރުގެ (ށ) ގައި ހައިކޯޓުން ވިދާޅުވެފައިވަނީ:

”ހ. ފަސްފުށި އެވެރީ ގޯތީގައި ހަދާފައިވާ ދެ ބުރީގެ އިމާރާތް ރާބާ ފަރުމާކޮށް އިސްމާޢީލް މޫސާ އާއި ދެމެދު 25 މެއި 2004 ގައި ސޮއިކޮށްފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިސްމާޢީލް މޫސާއަށް ކުއްޔަށްދީފައިވަނިކޮށް އިސްމާޢީލް މޫސާއާއި މ.މ.ހ. ދަރުމަވަރު (ހ. ރޯޒްއިބްރާހީމް) އަދި ދާއޫދު އާއި ދެމެދު ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އިމާރާތް އަދި ދާއޫދަށް ކުއްޔަށް ދީފައިވާކަން އަނގައިން އިޢުތިރާފުވެ، ފަހުން މިއިސްތާރާ ކުރެވުނު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން އަދި ދާއޫދާއި ހ. ފަސްފުށި އެވެ ކިބައިގެ މިލްކުވެރިކަމުގެ ތަކެތި ފަރާތްތަކުގެ މަސްލަހަތު އޮތް އަދި މިލްކުވެރިފަރާތް ކުރިމަތިވާ މައްސަލައެއް ވާތީ އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބް އާއި އެކުލަވާ ސިޓީ ގޮތެއް އެއްވެސް ގޮތަކުން ނަންގާނެ އެންގެން އެނގެނީ އަދި ދާއޫދު ކުރިން އިބްރާހީމް މުއްޠަލިބް ނޫޅޭ ރާބާ ފަރާތާ އާއި ދެމެދު އެއްވެސް މުއާމަލާތެއް ކުރިޔަށް ނުގެންދިޔަ ކަމަށް އެނގެން އޮތުމުން، ހ. ފަސްފުށި އެވެރީ ގޯތީގައިހުރި 2 ބުރީގެ އިމާރާތް ކުރިން ހިނގާފައިވާ ކަންތައްތަކާ އިމާރާތުގެ މިލްކުވެރިންގެ ރުހުމާގެ ފަރާތުގެ ކުރިމަތީގައި ގާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ގޮތުން ކުއްޔަށް ހިފި ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން ޤަބޫލުކުރެވޭ ޒިންމާ އެފަރާތަށް ލާޒިމުވާ ފަރާތެއް އިސްމާޢީލް މޫސާ ކަމަށް ވުމުގެ އިތުރުން، އަދި ދާއޫދު ކުއްޔަށްދީފައިވާ އިސްމާޢީލް މޫސާ އާއި އަދި ދާއޫދު އާއި ދެމެދު އެއްބަސްވުން ސޮއިކުރި އިސްތިހާރު ހިނގާފައި ހުރިހާ ކަމެއް ބެލިކަމުގައިވިސް އަދި ނިކަމެތީގެ ފަރާތުގައި ވަގުތަކީ އިމާރާތުގެ މިލްކުވެރިފަރާތްތަކުގެ މުއާމަލާތުގެ ކުރިމަތީގައި އިމާރާތް ކުއްޔަށްހިފި ފަރާތުގެ ހައިސިއްޔަތުން ޤަބޫލުކުރެވޭ އިސްމާޢީލް މޫސާ ޖަވާބުދާރީ ވާނެތީ، ހ. ފަސްފުށީގެ ކުރިމަތީ 02 ބުރި އިމާރާތް ބަލަހައްޓާ ޖަވާބުދާރީވުމުގެ ފަރާތަކީ އިސްމާޢީލް މޫސާ ކަމަށް ކަނޑައަޅައިދީ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ނިންމުމުގައި އަދުލުވެރި ނިންމުމެއް ކަމަށް ބެލެވެން ނެތް“ ކަމަށެވެ.

އިސްތިސްނާ ހާލަތު

ޕްރޮޕަޓީ އާއި ކޮންޓްރެކްޓުގެ މަފްހޫމު ތަތްބީޤުކުރުމުގައި އެހެން ގަވާއިދުތަކާ ބައެއް އިސްތިސްނާ ހާލަތު ހުންނަ ކަމަށް ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުން ބަލައިގެންފައިވެއެވެ.

މިގޮތުގައިން އެއް ހާލަތަކީ ގާނޫނުތަކުން ޖެނެރަލް ފޯރމަލިޓީ ދޫކުރަނީ އަންނަ ބާރެވެ. މިސާލެއްގެ ގޮތުން އެސްޓޮޕަލް ނުވަތަ ޕްރޮޕްރައިޓަރީ އެސްޓޮޕަލް ވ. ޖެފްރީމަންޖް އޮފް އިމިގްރޭޝަން އެންޑް އެމިގްރޭޝަން[5] މި މައްސަލާގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ޖެފްރީމަންޖް އޮފް އިމިގްރޭޝަނާއި ނަޝްނަލް ޕިމިޓެޑް ދެމެދު ސޮއިކުރެވިފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓް ބާތިލުކުރުމަށް އެމިގްރޭޝަން ކޮށްފައިވާ ކަމަކީ ގޮތަކަށް ހުށަހެޅިގެން ކަމަށެވެ.

4 ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ ނަންބަރު 2012/HC-A/177 ޤަޟިއްޔާ

5 HC-A/50 judgment dated 18/4/2013/2012

ހައިކޯޓުން މިމައްސަލާގައި މިގޮތަށް ނިންމަވާފައިވީ ނަމަވެސް، ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ސޮއިކުރެވިފައިވާ އެގްރީމެންޓުގެ ސޮއިކުރުމުގައި ކޮރަޕްޝަންގެ އަމަލެއް އޮތްކަމަށް އެންޓި ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނަށް ގަބޫލުކުރެވޭނަމަ، އެފަދަ އެގްރީމެންޓެއް ބާޠިލުކުރުމަށް އެ ކޮމިޝަނުގެ ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމުގެ ބާރު އެފަރާތަށް ލިބިގެންވާ ކަމަށް އެންޓި ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނުގައި ބުނެފައެއް ނެތެވެ.

އިންވޮއިސްގައި ބަޔާންކުރާ ޖުރިމާނާގެ މައްސަލަ ގާނޫނީ ގޮތުން ޢަދަދު ކުރަންޖެހޭ

ހުސްނުއްސުޢޫދު

ދިރާސާގެ މަޤްސަދު

މި ދިރާސާ މަޤްޞޫދުގެ ބޭނުމަކީ، ހިދުމަތެއް ދިނުމަށްފަހު ނުވަތަ މުދަލެއް ވިއްކުމަށްފަހު އެ ހިދުމަތުގެ އަގު ނުވަތަ މުދަލުގެ އަގު ހޯދުމަށް ފޮނުވާ އިންވޮއިސްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގެތެރޭގައި އެ އިންވޮއިސް ބަލައިގަތް ފަރާތުން އެ އިންވޮއިސްގައިވާ ފައިސާ ނުދައްކައިފިނަމަ، ޖުރިމާނާވާން ކަމަށް ބައްޔަންކުރާ އިންވޮއިސްގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުތަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ޚިލާފު ގާނޫނީ ހުއްދަކުރާ ޝަރުތެއްތޯ ބެލުމެވެ، އެ ޝަރުތަކީ ހުއްދަ ޝަރުތެއްކަމުގައި ވާނަމަ އެ ގޮތުން ކަނޑައަޅާ ޖުރިމާނާގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގައި ނުވަތަ ޖުރިމާނާގެ މިންވަރު ހޭލުންތެރިކަމާ ދެކޮޅުން ނަގައިދިނުމުގައި ގާނޫނީ އަދި ޝަރުޢީ ގޮތުން އަދުލުވެރި މިންވަރަކީ ކޮބައިތޯ ބެލުމެވެ.

ޖަޒާއީ ޝަރުތު

ހިދުމަތެއް ދިނުމަށްފަހު ނުވަތަ މުދަލެއް ވިއްކުމަށްފަހު އެ ހިދުމަތުގެ ނުވަތަ މުދަލުގެ އަގު ހޯދުމަށް އިންވޮއިސްއެއް ފޮނުވުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި ކުރާ ވިޔަފާރީގެ އާންމު ކަމެކެވެ. އަދި އިންވޮއިސްގައިވާ ފައިސާ އެ އިންވޮއިސްގައިވާ މުއްދަތުގައި ދެއްކުމަށް ބާރު އެޅުމުގެ ގޮތުން، ކަނޑައެޅިފައިވާ ތާރީހަށް އިންވޮއިސްގައިވާ ފައިސާ ނުދައްކައިފިނަމަ ޖުރިމާނާ ވާނެކަމާއި ޖުރިމާނާ ވާނެ މިންވަރު އިންވޮއިސްގައި ބައްޔަންކުރުމަކީ ރާއްޖޭގައި ކުރެވޭ ވިޔަފާރީގައި އަމަލުކުރަމުން އަންނަ އުސޫލެކެވެ.[1] އިންވޮއިސްގައިވާ ފައިސާ އިންވޮއިސްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މުއްދަތުގައި ނުދައްކައިފިނަމަ ޖުރިމާނާ ވާނެ ކަމަށް ބައްޔަންކުރާ އިންވޮއިސްގައި ލިޔާ މާއްދާއަށް ގާނޫނީ އިޞްތިލާހީގޮތުން އިސްތިޢުމާލުކުރާ ނަން 'ޝަރުތު ޖަޒާއީ' ނުވަތަ 'ޖަޒާއީ ޝަރުތު' އެވެ.

ޖަޒާއީ ޝަރުތަކީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިއަކު އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމެއް އަދާނުކުރުމުން އެ ފަރާތުން ކޮންޓްރެކްޓްގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް ދޭންޖެހޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކޮންޓްރެކްޓުގައި ކަނޑައަޅައި ބައްޔަންކުރުމަށް އެގްރީމަންޓުގައި ލިޔާ މާއްދާއެވެ. މިގޮތަށް ޝަރުތުތަކުން އެގްރީމަންޓުގައި ބައްޔަންކުރާ ބަދަލަކީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިއެއް ދެނެ އެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިއެއް އަދާކުރަންޖެހޭ އިލްތިޒާމެއް އަދާނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ އެ އިލްތިޒާމެއް އަދާކުރުމަށް ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި އަދާނުކުރުމުގެ ސަބަބުން ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް

1 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/SC-A/27 (ސ.ފޭދޫ، އަލްޙާޖް ޢަބްދުއްރަޙްމާން ފުރަބަނޑު އަދި ވ. މިނިވަން ކޮމްޕެނީ ލިމިޓެޑް) ގަޟިއްޔާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމި ޤަރާރުގައި އެކުލެވޭ މުޢާމަލާތަކާ ގުޅޭން ހުރި އިންވޮއިސްތަކުގައި ޖަޒާއީ ޝަރުތުތައް ހިމެނުމަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގައި އިސްތިޢުމާލުކުރެވޭ ކަމެއް ކަމަށް ވެއެވެ.

ލިބޭނެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ދެނެގަތުމަށް ކަނޑައަޅާފައި ބޭއްވުމެވެ. ޖަޒާއީ ޝަރުޠު އަންނަނިވި ބައިންގަނޑު ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިންގެ ދެމެދުގައި ކުރެވޭ އަސާސީ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ކަމަށް ވިޔަފާރިއަށް، އަސާސީ ކޮންޓްރެކްޓާ ގުޅިގެން ފައިދާވާ އެއްބަސްވުމުގެ ސަރަޙައްދު އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފުރާނަ އިންޝުރެންސްގައި ވާނެ އެގޮތަށް ޝަރުޠުތައް ހިފުން މަނާވެގެން ނުވާކަމަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/16 މައްސަލާގައި ކަނޑައަޅާފައި ވެއެވެ. ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/16 މައްސަލާގެ ހުކުމުގައި ވަނީ "ޝަރުޠު ޖަޒާއީ" އަކީ ކޮންޓްރެކްޓްއެއްގެ ދަށުން އުފެދޭ އަސާސީ އިލްތިޒާމު ތަންފީޒު ނުކުރުމުން ނުވަތަ ތަންފީޒު ކުރުމުގައި ލަސްވުމުން ތަޢުވީޟު ދޭންޖެހޭ ކަމަށް، އެ އަސާސީ އިލްތިޒާމަށް ތަބާވާ "ތަބާޢީ" އިލްތިޒާމެއް ކަމަށެވެ.

ދިރާސާކުރާ މައްސަލައިގެ ތަފްސީލު

އެކިއެކި ފަރާތްތަކުގެ ދެމެދުގައި ވެވޭ ކޮންޓްރެކްޓްތަކާ ގުޅޭ ހަމަތައް ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނަކީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޮންޓްރެކްޓާ ބެހޭ ޤާނޫނެވެ. ކޮންޓްރެކްޓާ ބެހޭ އިސްލާމީ ހަމަތައް ޚިލާފުނުވާ ކޮމަން ލޯ ނިންމާފައިވާ މައްސަލަތަކުގައި ކަނޑައަޅާފައިވެއެވެ. ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވެއްޖެ ނަމަ، އެކަމުގެ ސަބަބުން ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް ލިބޭ ގެއްލުމަށް ބަދަލުދިނުމުގެ އުސޫލު ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައެވެ. ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގައި ބުނެފައިވަނީ ކޮންޓްރެކްޓްއެއްގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފު ވެއްޖެނަމަ، ކޮންޓްރެކްޓު ފުރިހަމަ ކުރުމަށް ލިބޭނެ ގެއްލުމަކަށް އެއަށް ވުރެ ގިނަ، ބަދަލުދިނުމަށް ޖެހޭނެ ކަމަށެވެ؛ އަދި ކޮށްދީފައި ހުރިހާ ގެއްލުމަކަށް ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ސީދާ ލިބޭ ގެއްލުމަކަށް އަދި ޚިލާފު ވުމުން ލިބިދާނެކަން ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިންނަށް އެނގިފައިވާ ގެއްލުމަށެވެ.

ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން ލިބޭ ގެއްލުމަށް ބަދަލު ހޯދުމުގައި ދެ ހާލަތެއް ދެކެވިދެއެވެ. އެއް ހާލަތަކީ، ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވާ ނަމަ ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް ލިބޭނެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކޮންޓްރެކްޓުގައި ބަޔާންކޮށް ދެ ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައި އޮންނަ ހާލަތެވެ. އަނެއް ހާލަތަކީ ކޮންޓްރެކްޓާ ބެހޭ ޤާނޫނުގެ ދަށުން ދަޢުވާކޮށް ލިބިގެންވާ މިންވަރު ސާބިތުކުރަން ޖެހޭ ހާލަތެވެ. ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ދޭންޖެހޭ ކޮންޓްރެކްޓުތަކުގެ ދަތިދަތި ގެއްލުމުގެ މިންވަރު ކުރިއަށް ކޮންޓްރެކްޓުގައި ކަނޑައަޅާ ނުވާ ނަމަ އެ މިންވަރު ކޯޓުން ނިގަހައްޓާނެއެވެ. ދެވަނަ ހާލަތަކީ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވާ ނަމަ ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް ލިބޭ ގެއްލުމުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ކޮންޓްރެކްޓުގައި ކަނޑައަޅާފައި ނެތް ހާލަތެވެ. މިފަދަ ހާލަތްތަކުގައި، ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިޔަކު ކޮންޓްރެކްޓާ ޚިލާފުވުމުގެ ސަބަބުން މައްސަލަ ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިގެން، އެ ފަރާތަށް ލިބުނު ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ކޯޓަށް ދަޢުވާކުރެވޭނީ ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާއަށެވެ. ކޮންޓްރެކްޓާބެހޭ ޤާނޫނުގެ 23 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ބަދަލު ހޯދުމަށް އެދޭނަމަ އެ ގެއްލުމެއް ލިބުނުކަން ސާބިތުކޮށްދޭން ޖެހެއެވެ. ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ޖެހޭނީއެވެ. ގެއްލުން ލިބުނުކަން ސާބިތުކޮށް ސާބިތުކޮށް ދެއްވުމާ ނުލައި އެ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ކޯޓަކުން ނަގައި ނުދެއްވާނެއެވެ.

އެގްރިމެންޓުގައި ބަޔާންކުރާ ޗާޖާއި ޝަރުޠުތަކާ ޚިލާފަށް ކަނޑައެޅުނު ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ސަރުކާރާއި ބޭންކާ ކުރިމަތިލާތީ
ފުރަޞަތު ދަޢުވާއާއި ހައިކޯޓުން 2002 ވަނަ އަހަރު ނިންމާފައިވާ ލާމިލް ވ. ޗޭސް ބޭންކް ކޯޕަރޭޝަން[2]
ދަޢުވާއެވެ. މި ދަޢުވާގައި ހައިކޯޓުން ކަނޑައެޅީ، މުދާ ފޮރުކުރުމުން ގެއްލުންވާ ގޮތުން ލާމިލާއި ޗޭސް
ބޭންކުގެ އާ ދުވަސް ސާރވިސްފައިވާ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ވާ ގޮތުގެ މަތިން، ލާމިލު ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުން
ލަސްވެއްޖެ ނަމަ، އެ ފައިސާ ދެއްކުން ލަސްވާ ލަސްވުމަށް އަހަރަކަށް 12% ގެ ނިސްބަތުން ޖޫރިމަނާއެއް ދައްކަން
ޖެހޭނެ ކަމަށް ބަޔާންކުރެވޭ އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ލިޔެފައިވާ މާއްދާއަކީ ސައްޙަ މާއްދާއެއް ކަމަށެވެ.

2011 ވަނަ އަހަރު ހައިކޯޓުން ނިންމި ހަބީބާ ހައުސް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް ވ. ޓްރާވަލް ޕީއެލްސީ ލިމިޓެޑް
[3]ދަޢުވާ ގައި ހިލާފު އުފެދުނު މުއާމަލާތް ހިނގާފައިވާ ލިޔެފައިވާ ވަކި ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ކަމަށް ނުވިނަމަވެސް، އެ
މުއާމަލާތް ހިނގާފައިވާ ދުވަސްތަކުގެ ދުރުދުރުގައި އޭރު ފަހަރުމަތިން ބަދަލުކުރުވާފައިވާ ލިޔެކިޔުމުން ކަމަށްވާތީވެ، ކޯޓުން
ކަނޑައެޅިފައިވާ އެ މުއާމަލާތު ގެވެސް ފައިސާފައިވާ އިންޝުއަރަންސްއަކީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައެއް ކަމަށާއި، އިންޝުއަރަންސް
ބަލައިގަތް، އެ އިންޝުއަރަންސްގައިވާ ޖޫރިމަނާއަށް ދައްކާލިބޭ ފައިސާން އެއްބަސްވި ކޮންފާއިންޑާފެވެ، އެ އިންޝުއަރަންސްގައި
ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ދައްކަމުން ދައްކާލިބޭ ފައިސާގެ މައްޗަށް ނަޖިސްވެގެންވާ ކަމެއް ކަމަށެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ސ.ޕީ.އެސް މޯލްޑިވްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ[4]
ދަޢުވާގައިވެސް މާލީ އެއްބަސްވުން މުއާމަލާތުގެ މުއާމަލާތުގައިވާ ކަމުގެ ކޮށް ކޮންޓްރެކްޓްގެ އިންޝުއަރަންސްގައި ޗާޖާއި ޝަރުތުތައް
ހިންގުމަށް އެ މުއާމަލާތުގެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި އިތުރުކޮށް ލިޔެކިޔުމާ ހަވާލާދީފައި ކަމަށެވެ، އެފަދަ ޝަރުތުތަކުގެ ތެރެއިން
މުދަލުގެ މުދަލަށް މަސްއަލަ ބެލެހެއްޓުމާއި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އަސާސަކާ ހިލާފުވާ ޝަރުޠު ދަށުވެރިކަން
ސާބިތުވާ ޝަރުތުތަކެއް ކަމަށެވެ.

ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި އާދަޔާ ހިލާފު ބޮޑު އަދަދުތަކެއް ނަގައިދިނުން

އިންޝުއަރަންސްގައިވާ ފައިސާއާއި، އެފައިސާ ކަނޑައެޅިފައިވާ މުއްދަތުގައި ދައްކާފައި ނުވާތީ އާދަޔާއި ޖޫރިމަނާ
ފައިސާ ހޯދުމަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު މައްސަލަތަކުގެ ތެރެއިން އާދަޔާ ހިލާފު ބޮޑު އަދަދުތަކެއް ޖޫރިމަނާއާއި ނަގައިދިނުމުގެ
ފުރަޞަތު ދަޢުވާއާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/SC-A/27 (ސ.ޕީ.އެސް މޯލްޑިވްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް
ވ. ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕީއެލްސީ) ދަޢުވާއެވެ.[5] މި ދަޢުވާގައި ސ.ޕީ.އެސް މޯލްޑިވްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ
ފަރާތުން ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑްގެ މައްޗަށް ދައްކާކޮށްފައިވާ އެ ކުންފުނިން ބޭންކް އޮފް މޯލްޑިވްސްއަށް
ހުށަހެޅި އިންޝުއަރަންސްތަކުގެ ޖުމްލަ އަދަދު ދައުލަތުގައިވާ 286،649.23 ޑޮލަރު ޚަރަދުގެ އެ އިންޝުއަރަންސްތަކުގެ ފައިސާ
އެ އިންޝުއަރަންސްތަކުގައި ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ޝަރުޠު ދައްކާގޮތުގައިވާ ފަހަރަ ދުވަސްކޮޅަކުގައި ނުދައްކާތީވެ އެ އިންޝުއަރަންސްގައި
ބައްޓަންކުރެވިފައިވާ ގޮތުގެ މަތިން އާދަޔާ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ހޯދުމަށެވެ. އިންޝުއަރަންސްގެ ޖުމްލަ ފައިސާއާއި

---

2 2002/HC-A/122 ދަޢުވާ.

3 2011/HC-A/76 ދަޢުވާ.

4 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2013/SC-A/27 ދަޢުވާ.

5 ދަޢުވާ ނިމުނު ތާރީޚު: 19 މޭ 2014.

އިންވެސްޓްމަންޓުގައިވާ ފައިސާ ނުދައްކައި ލަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވެސްޓްމަންޓުގެ އަދަދުގެ 2% ގެ ރޭޓުން އަރާފައިވާ އަދަދަކީ 4،120،797.70 ރުފިޔާ ކަމަށެވެ. މި ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ދެއްކުމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ހުކުމް ކޮށްފައިވެއެވެ.

މި މައްސަލަ ސިވިލް ކޯޓުން ނިންމި ގޮތާމެދު ހިތްހަމަ ނުޖެހިގެން އުމަރުސަލަ ސަޕްލައިސްގެ ފަރާތުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން އެކޯޓުގެ ނަންބަރު 2012/HC-A/29 ގަޟިއްޔާގައި ކުރެއްވި ހުކުމުގައިވަނީ، ފައިސާ ކަނޑައެޅިފައިވާ ތާރީޚުތަކުގައި ދައްކަން ޖަލްސާއެޅުނަމަ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނެގޭނެކަމަށް އިންވެސްޓްމަންޓުގައި ބައްޓަންކޮށްފައިވިނަމަވެސް، ފަނަރަ ދުވަހުގެ ތެރޭގައި އެ އިންވެސްޓް ފައިސާ ދައްކާފައި ނުވާކަމަށް، އަދި ފައިސާ ދެއްކުން ލަސްވި ނަމަވެސް އެއްވެސް ފަހަރަކު ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނަގާފައިނުވާ ކަމަށާއި، އިތުރަށް ހިނގާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވެސްޓްމަންޓުގެ އަދަދުގެ 2% ގެ ބޮޑުން ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ ނެގޭނެކަމަށް އޮންނަ އެއްބަސްވުމަކީ ހުށަހެޅުމެއް ކަމަށާއި، އެހެންނަމަވެސް ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުނު ގޮތުން ނުވާތީ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ދައްކަން ޖެހޭނެ ދުވަސްތަކުގައި އެއްބަސްވުމުގައި ބުނެފައިވާ ގޮތަށް އެ އިންވެސްޓްމަންޓް ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަކީ އިތުރަށް ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނެގޭނެ ކަމެއް ނޫނެވެ. އަދި އިންވެސްޓްމަންޓް ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަކީ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނެގުމުގެ އެއްބަސްވުމާ ނުބައްދަލުވާ ކަމެކެވެ. އެހެންކަމުން، މި އުސޫލުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުގައިވާ ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާގެ ބައި ނަގައި ނުދެވޭނެ ކަމަށް ހައިކޯޓުން ހުކުމް ކުރައްވައެވެ.

ހައި ކޯޓުގެ ގަޟިއްޔާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކުރި ހުކުމުގައި ވަނީ ސިޕްލައިސްގެ ފަރާތުން ފުރާވަރުން ދިނީ އިންވެސްޓްމަންޓް އެއްބަސްވުން އިޢުތިރާފްކޮށް ނުވައި ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ނުކުރުމަށް، އެކަމުގެ ތެރެއިން ފައިސާ ހުށަހެޅުމަށް ހުށަހެޅުން ބަލައިނުގަނެ ފައިސާ ދައްކަމުން ހުށަހެޅުމަށް އެ އިންވެސްޓްމަންޓް ބޭނުމާއި ޙައްޤު ސަރުކާރުގެ ހުށަހެޅުމާ އިތުރުކޮށްފައިވާ އަނބުރާ ކަމަށާ ކަމަށް ނުވެއެވެ. އެހެންކަމުން، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުކުމުގައިވަނީ އިންވެސްޓްމަންޓުގެ ޖުމްލަ އަދަދު ކަމުގައިވާ 286،649.23 ގެ އިތުރުން، އިންވެސްޓްމަންޓުގައި ހިމެނިފައިވާ ޙައްޤު ސަރުކާރުގެ ދަރުން ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ސ.ޕ.އައިސް އަށް ދައްކަން ޖެހޭނެކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައެޅިފައިވާ ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ކަމުގައިވާ 4،120،797.70 ރުފިޔާ ޖަލްސާކުރުމަށް ވާކަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުން ސ.ޕ.އައިސް އަށް ދައްކަން ޖެހޭނެކަމަށެވެ.

ހައި ކޯޓުގެ ބޭނުން ގޮތުން މި ގަޟިއްޔާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ގާއިމުކޮށްދެއްވާ ގާނޫނީ ހުކުމްތަކަކީ:

1. ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ކަނޑައެޅުމުގެ ބާރު، ހައި ކޯޓުގެ ޙަވާލުގައި ނޫން ފަރާތުން އެއްބަސްވެފައިވާނަމަ އެއީ ތަންފީޒުކުރެވޭނެ ހުކުމެއްކަން.

2. ހައި ކޯޓުގެ ޙަވާލުގައި ނޫން ފަރާތުން ސަރުކާރު ބަދަލު އެއްބަސްވުމުގައި ނިޔަތުން އެ ހުކުމަކީ ޖާމިޢު ގޮތުން އެއްބަސްވެފައިވާ ކަމަށް ކޯޓަކުން ގަބޫލުކުރެވޭނަމަ އެއީ ތަންފީޒުކުރެވޭނެ ހުކުމެއްކަން.

ސީ.ޕީ.އެސްގެ ކޭސް

ސީ.ޕީ.އެސްގެ މައްސަލަ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމި ފަހުން މި މައުޟޫއާ ގުޅޭ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ އަނެއް ގަޟިއްޔާއަކީ އައި.އެސް.ޓީ ޑިސްޓްރިބިއުޓަރސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް ވ. މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް[6] ގަޟިއްޔާއެވެ.

މި މައްސަލައަކީ މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސް އައި.އެސް.ޓީ އަށް ވިއްކާފައިވާ ސޮފްޓްވެއަރ ޕެކޭޖް ހުރިހާ އަގަށް ދައްކަންޖެހޭ -/132,500 ރުފިޔާ ދައްކާފައި ނުވާތީ، އެފައިސާ ހޯދުމަށާއި، އިންވޮއިސްގައި ބުނެފައިވާ މުއްދަތުގައި ފައިސާ ދައްކާފައިނުވާތީ، ފައިސާ ނުދައްކައި ލަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވޮއިސްގެ އަދަދުގެ 5% ގެ ހިސާބުން ޖޫރިމަނާގެ ގޮތުގައި އެކުލަވާ -/3,411,875 ރުފިޔާ ހޯދުމަށް ސިވިލް ކޯޓަށް ހުށަހެޅި މައްސަލައެކެވެ. ސިވިލް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 695/Cv-C/2014 ގަޟިއްޔާގައި ސިވިލް ކޯޓުން ކުރި ހުކުމުގައި ވަނީ މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސް ސޮފްޓް ޕެކޭޖް ފޯރުކޮށްދީފައިވާކަން ސާބިތުވާތީއާއި، އަދި މި ދުވަހަށް ފައިސާ ދައްކާފައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދީފައިނުވާތީ އައި.އެސް.ޓީ ގެ ޒިންމާއެއް ކަމަށްވާތީވެ، އެކަން އެ ފަރާތަށް ސާބިތުކޮށް ދެވިފައި ނުވާތީ، އެ ފައިސާއަކީ އައި.އެސް.ޓީ އިން ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ އެއްކަމަށްވާއިރު ނަމަވެސް ޖޫރިމަނާގެ އަދަދު ހިސާބުކޮށް ދޫކޮށްފައިވާ ނަންބަރު 2012/MI/113 އިންވޮއިސް އައި.އެސް.ޓީ އަށް ހަވާލުކޮށްފައިވާކަން އެއްވެސް ލިޔުމަކުން ދެނެގަނެވޭން ނެތުމުން އެ އިންވޮއިސްގައިވާ ޝަރުތުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އެ ޖޫރިމަނާ ފައިސާ ނަގައިދެވޭން ނެތް ކަމަށެވެ.

މި މައްސަލަ އިސްތިއުނާފަށް ހުށަހެޅުމުން ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/244 ގަޟިއްޔާގައި ކުރި ހުކުމުގައިވަނީ 2012/MI/113 ނަންބަރު އިންވޮއިސް ލިބުނުކަން އައި.އެސް.ޓީ ގެ އިޢުތިރާފުން ސާބިތުވާ ކަމަށާއި، އެހެންކަމުން އެ ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ އަދި އައި.އެސް.ޓީ އިން މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސް އަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމަށެވެ. ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/HC-A/244 ގަޟިއްޔާ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ހައިކޯޓުން އެ ގަޟިއްޔާގައި ނަގައިދީފައިވާ، ދުވާލަކަށް 5% ގެ ނިސްބަތުން ނަގާ ޖޫރިމަނާގެ ބައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބާތިލުކުރިއެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/16 ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމުގައި ވަނީ މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސްގެ ފަރާތުން އައި.އެސް.ޓީ އަށް ފޮނުވާފައިވާކަމަށް ބުނާ 2012/MI/113 ނަންބަރު އިންވޮއިސްގައި އެ އިންވޮއިސް ބަލައިގަތް 24 ގަޑިއިރުތެރޭގައި އެ އިންވޮއިސްގައި މައްސަލައެއް އޮތްނަމަ އެކަން އެނގޭގޮތަށް ބުނެފައިވާއިރު، އެއިންވޮއިސް ހަވާލު ކުރެވުނު ގޮތް ސާފުކޮށް އެނގެން ނެތްކަމާއި، އަދި އެއިންވޮއިސް ރައްދުކޮށްފައިވަނީ މަރިކޯ އިންވެސްޓްމަންޓްސް ބޭނުން ފިޔަވައި އިތުރު ހަމައެއް ނެތްކަމާއި، އަދި އެއިންވޮއިސް ލިބުނުކަމަށް އައި.އެސް.ޓީ އިން އިޢުތިރާފު ކުރިނަމަވެސް، އެއިންވޮއިސްގެ ފަރާތުން އިންވޮއިސްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖަޒާއީ ޝަރުތު ބަލައިގަތް ގޮތެއް އައި.އެސް.ޓީ އިން ގަބޫލުކޮށްފައިވާ ކަމަށް ބަލާނެ އަސާސެއް ނެތްކަމަށެވެ.

އެހެންކަމުން އައި.އެސް.ޓީ މައްސަލާގައި ޖޫރިމަނާގެ ފައިސާ ނަގައިދިނުމަށް ނުވާ ޤާނޫނީ ސަބަބަކީ، އިންވޮއިސްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖަޒާއީ ޝަރުތަކީ އިންވޮއިސް ބަލައިގަތް ފަރާތުން ސަރީހަ ބަޔާން ނުވަތަ ޖަވާބު ދީފައި ނެތް އެ މައްސަލާގައި

---

6 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2015/SC-A/16 ގަޟިއްޔާ، ނިމުނު ތާރީޚު: 3 އޮކްޓޫބަރު 2016.

އެއްބަސް ވެފައި ނުވުމުންނެވެ. ކޮންމެހެން ޝަރީޢަތާގެ އަދި ޤާނޫނާ ޚިލާފު ނުވުން.

މުޢާމަލާތު ބާޠިލުކުރުމުގެ ގާނޫނީ ސަރަޙައްދުގެ މައުލޫމް ބަޔާން، އަދި ޝަރީޢަތް މައްސަލަ ނިންމުމުން އެ ވަޒީފާގެ ހުކުމްގެ ހަރަކާތްތަކަށް އަންނަނިވި ކަންކަން ސާބިތުވާ ކަމުން ފާހަގަކުރެވެއެވެ.

1. "ސަލާމަތު ޤަވާޢިދު" ގެ މަފްހޫމްގެ މައްސަލަ ރިޢާޔަތްކުރެވޭ، ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގެ ދަށުން އުޅޭ އިންސާފުވުން އެގްރީމެންޓުތަކުގެ ސަރަޙައްދުން ނުވަތަ ޢަމަލުކުރުން ޖަވާބު ސަރަޙައްދުން ލިބޭ ގޮތުގެ ބަދަލުގެ މިންވަރު ފަޤީރުކަން އެ ބަދަލު ނުހުށަހެޅޭ އެއްބަސްވުމުގެ ބާރު އިހުތިޔާރު "މުޢާމަލާތު ސުލްޙަވެރި ކުރާ" (Freedom of Contract) ގެ ދަށުން ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިންނަށް ލިބިގެންވާ ހަމަޖެހުން، އެ ބާރު އިޚްތިޔާރަކީ އެއްބަސް ޝަރުޠު އަދި ގާނޫނީ ގައިދާ ނުހި، މުޢާމަލާތު ގެރެކޮށް ބޭނުންކުރެވޭނެ ބާރަކީ އިޚްތިޔާރެއް ނޫންކަން.

2. ކޮންޓްރެކްޓުގައި ހިމެނޭ ހުއްދަކުރާ ޝަރުޠުތަކެއް ފުށުއަރާ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލާއި، ގާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާ ބާރުވެރިކަމާ ގުޅޭ (imperative) ހުކުމްތަކާ ހިލާފުނުވާ ޝަރުޠުތަކަކަށް ކަން.

3. ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިޔަކު އެގްރީމެންޓުގެ ދިފާޢުގެ އެގްރީމެންޓުތަކުން، ނުވަތަ އެގްރީކަން ތަސްލީމުކުރުން ކޮންޓްރެކްޓުގެ އަނެއް ބައިވެރިޔާއަށް ލިބިދޭން ގެއްލުމުގެ ބަދަލުވެދީ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިންގެ ޙުޤޫޤުގައި ކުރިއާލައި ދުރު އެއްބަސްވި ކޮންޓްރެކްޓުގައި ހިމަނާ ޝަރުޠުތައްގެ ދަށުން ކަނޑައެޅޭ ބަދަލުގެ މިންވަރަކީ، އެފަދަ ގެއްލުމުގެ އެކަށީގެންވާ މިންވަރުގެ ބަދަލަކަށް ވާންޖެހޭނެކަން.

4. އެ ބަދަލު ކަނޑައެޅުމުގައި "ތަޢައްސުފު" (arbitrariness/abuse) ވެ، ލިބޭ ގެއްލުމާ ނުބައްދަލު އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށްވުރެ މާބޮޑު މިންވަރަށްވުރެ ބަދަލު ކަނޑައެޅުމަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި، މިޢާމަލާތު ތަފާތު ގާނޫނީ ނިޒާމްތަކުގައި އިސްތިސްނާކޮށްފައިވާ ހުކުމްތަކާ ކަނޑައެޅުން ފުށުއަރާ ކަމެއްކަން.

5. ކޮންޓްރެކްޓްގެ ދަށުން އަދާކުރުން ލާޒިމުވެގެންވާ އިލްތިޒާމަކީ ކަނޑައެޅުގެންވާ އަދަދެއްގެ ފައިސާކަމަށް ވާނަމަ، އެ ފައިސާ އަދާކުރުން ލަސްވެގެން ލިބޭ ގެއްލުން މިންވަރު ޖަހާފައިވާ ބަދަލުކަނޑައަޅާ ދުރުގައި އެއްބަސްވުމުގެ ކޮންޓްރެކްޓްގެ ބައިވެރިންނަށް ލިބޭގެންވާ ބަދަލު ތަފާތު ޤާނޫނީ ނިޒާމްތަކުގެ ކަމެއްގެ ގާނޫނުތަކުގައި ގަބޫލުކުރެވިފައި ވާކަމެއް، އެގޮތުން ބަދަލު ނަގައެ ދެއްކުމުގައި ހަރަކާތްތެރިވާ ނިޒާމްތަކުގެ އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ބޭރުން ބަދަލު ނަގަވާ ނުހިމެނޭ ނަމަ، ބެލޭނީ އެ ބާވަތުގެ ކަންކަމުގައި ޢާއްމުކޮށް ޢަމަލުކުރެވޭ "ޢާދަކާ" (customs) ނުހިމެނޭ ގޮތްގަތުމަށް، އެފަދަ ބަދަލު ގަބޫލުކުރުމުގައި ކަނޑައެޅޭ ނިސްބަތަކަށް ވުރެ ބޮޑު ނިސްބަތަކުން ނަގުން މިނަ ޤާނޫނީ ނިޒާމްތަކުގެ ކަނޑައެޅިގެން ވާތީ، އަދި ބަލައި ޤާނޫނީ ނިޒާމްތަކުގައި އެ ބަދަލުގެ މިންވަރު، އެގްރީމެންޓް އަސްލު އިލްތިޒާމަކަށް ބޮޑުވެގެން މަނާކުރެވޭނެކަން.

6. މަދަނީ މުޢާމަލާތުތަކާއި އިލްތިޒާމްތަކާ ގުޅޭ ކުރެވޭ ކޮންޓްރެކްޓްތަކުގައި ޝަރުޠު އަސާސަކާ ހިފެހެއްޓުމާ ގުޅުމުގައި "ސަލާމަތް ޤަވާޢިދު" ހިމެނުމަކީ ދީނާގެ އިސްލާމީ މުޢާމަލާތުތަކުގައި އިސްތިސްނާކުރެވޭ "އުރުފު" އެއް ކަމާއި، ކޮންޓްރެކްޓުގައި ހިމެނޭ "ސަލާމަތު ޤަވާޢިދު" އެއްގެ ދަށުން ނިންމުން އެއްބަސްވުމާ ގުޅިގެން ދެމުން ބަދަލުގެ މަސްލަހަތާއި ހިލާފުވެގެން އަންނަނިވި ވާހަކައި ރަސޫލާ (صلى الله عليه وسلم) ހަދީސް ކުރައްވާފައިވާ "لا ضرر ولا ضرار" މި

ބާރުއަޅާ، މަސައްކަތްކުރުމަށް ދައުލަތުގެ ސިޔާސަތުތަކުގައި ހިމެނޭ ކަމަކީ ތިމާވެށި ދޫކޮށްނުލުމާއި، މި ސަރަހައްދު ކަމާއި،
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލު ކޮށެއް، މި ކަމުގައި ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމާ ގުޅުންހުރި ކަންކަމުގެ
ބައިވެރިވުމާއި ކަންކަމުގެ ތަރައްޤީ އަދި ތިމާވެށީގެ ސަލާމަތީ ކަންކަމުގެ ރައްކާތެރިކަމާ ގުޅޭ ގާނޫނުތަކާއި
ގުޅުންހުރި ބަދަލު ހިންގުމުގެ ކަންކަމުގެ ބައިވެރިންގެ ދައުރުގައި އެއްބަސްވެ ކުރަން ޝަރީޢަތް އުސޫލުތަކުގެ ގޮތުން
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތް ހުއްދަކުރާ ސަރުކާރު ޝަރުޢީ އުސޫލުތަކުގައި ނަމަވެސް، އެ ޝަރުޢީގެ ދަށުން ނުގެނެސް އެއްބަސްވެވޭ
ބަދަލަކީ ޝަރުޢީ އަސާސަކާ ހިލާފު ނޫން ބަދަލުތަކެއް ވާނެކަމުގެ ކަމާއި، އެކަށީގެންވާ އެ ބަދަލަކީ 'ތަރައްޤީ' ކަން
ނެތް، ފިޔަވަޅުތަކެއް ބޭނުން ހަރަދު ގެއްލުމަށް ނުވާގޮތް ފައިދާ އަޅާ ނަޒަރިއްޔާ ތިޔަބޭފުޅުން
އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް މާލީ ބަދަލުތަކަށް ވާނެކަމާ، އަދި ސަރުކާރު އަސާސީގެ މަފްހޫމް ބިނާކުރުމަށް ނަމޫނާ ބަދަލުތަކުގައި
އިސްލާމީ ނަޒަރިއްޔާގެ ނުވަތަ ކަމާ، އަދި އެގޮތަށް 'ތަރައްޤީ' ބަދަލަކީ ހުރި އިސްލާމް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ”لا ضرر
ولا ضرار“ ގެ ދުވަހު ގާއިދާއި ހިލާފު ބަދަލުތަކެއް ވީމާ ނުހިނގާ، އެހެން ބަދަލު ނުވާނެ ޝަރުޢީ ނަޒަރިއްޔާ އިސްލާމީ
ޝަރީޢަތުގެ ނަޒަރިއްޔާ ހިންގުމަށް ވާނީ، ދިރިއުޅުން ދުނިޔެ ހިމާޔަތް ކުރުމަށް ނުހަމަ ނުވާނެ އެއްވެސް ކަމެއްގައި
ފެންނަ ނުވާނެކަން.

ގުޅުންހުރި ބަދަލު ކަންކަމުގައި ތަރައްޤީކުރުމުގައި، ދިވެހި ގުޅުންހުރި ދަށުން އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށް ކާމިޔާބު
މިންވަރަކީ ބަދަލު ކަންކަމުގައި އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ ހިމާޔަތް ކުރުމަށް، އަދި އެހެން ބަދަލު ގޮތަކަށް ނުވާނެ
ކަންކަމަށް ނިސްބަތުން ވަރަށް ބޮޑު ކަމަކަށް ދެކެވޭ ޤަރާރުތަކާއި ގުޅޭ ކަންކަމުގައި، އަދި ބަދަލު ޤަރާރުތަކުގައި
މަސްލަހަތު ހިމާޔަތްކުރުމަށް، އަދި ބަދަލުތަކާ ގުޅޭ ޤަރާރުތަކުގައި އަދި ބަދަލު އެއްބަސްވުން ހިމާޔަތް ކުރަން
ދެކެ ބަލާފައި ވަނީ މަސްލަހަތު ދަރަޖަ ރައްޔިތުންގެ ހައްޤުތައް މަސައްކަތް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ހުކުމް ކުރެ
ނިމިފައި، އިންވެސްޓަރުންގެ ކަންކަމުގައި ގުޅޭ ފިޔަވަޅުތަކާއި ތަރައްޤީ ކަމާއި އަދި ތިމާވެށި ދަށުން ގުޅުންހުރި ކަމާ
މިންވަރަށް ބަދަލު ހިމާޔަތްކުރަނީ، އެހެން ގޮތަކަށް ގުޅޭ ބަދަލުތަކާ ގުޅިގެން ކުރާ ހުކުމްތަކުގައި
ހުކުމްތަކުން ނިންމި ނިޔަލަށް ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ މި ހުކުމްގައި ގުޅިގެން ހިމާޔަތްކުރެވޭ ކަންކަމެއް ނުވެއެވެ.

އިންވެސްޓަރުގެ ކަންކަމުގައި ގުޅުންހުރި ބަދަލުގެ ހައްޤުތަކަށް ބަދަލު ހިމާޔަތް ކުރަން، ދިވެހި ދަށުން ގުޅުންހުރި
ބަދަލު ކަމަށް ނިންމި، އެހެން ދަށުގެ ބަދަލުތަކާ ގުޅޭ ކަމެއްގައި ކޯޓުން ނިޔަލަށް ކުރަން ހައި.ކޯ.
ސީ މަސައްކަތުގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ކަންކަމުގައި ނިންމަވާ ހުކުމަށް ބަލާއިރު ހައި.ކޯ.ސީ ގަޟިއްޔާ 3 އޮކްޓޫބަރު
2016 ގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމަވާފައިވާ 19 އޮކްޓޫބަރު 2017 ގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމި އިސްތިއުނާފު ގަޟިއްޔާ
އާ. އެޓޯނީ ޖެނެރަލް ވ. ކޮރަޕްޝަން ކޮމިޝަން ޤަޟިއްޔާ[7] ގަޟިއްޔާގައި ގުޅުންހުރި ކަމަށް ބަލާފައިވާ ބަދަލު ގުޅުންހުރި
ބަދަލުތަކުގެ ހައްޤުތަކަށް ކަންކަމުގައި އެ ގުޅުން ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމައިދީފައި ވެއެވެ.

19 އޮކްޓޫބަރު 2017 ގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ އެޓޯނީ ޖެނެރަލް ގަޟިއްޔާއަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢާ
އެޓޯނީ ޖެނެރަލް ވިޔަފާރި ބަދަލު ހައި ކޯޓުން ކޮށްފައިވާ 4 އިންވެސްޓަރުންގެ ހައްޤު އެ އިންވެސްޓްމަންޓުގައި
ކަންކަމުގައި ތަރައްޤީ ވިޔަފާރި ނިސްބަތުން ދައުލަތުން ދަށުން ބަދަލު ވިޔަފާރި (ޖުމުލަ އިންވެސްޓްމަންޓުގެ %2)
ކޯޓުން ކުރި ދައްކާފައިވެއެވެ.

---

7 ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ނަންބަރު 2014/SC-A/01 ޤަޟިއްޔާ، ނިމުނު ތާރީޚު: 19 އޮކްޓޫބަރު 2017.

މި ދައުވާއާ ގުޅޭގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުން ކުރި ހުކުމުގައިވަނީ ޤިރާޟާ ފައިސާ ނަގައި ނުދެވޭނެ ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް އެ މައްސަލަ އިސްތިއުނާފުކުރުމުން ހައިކޯޓުން ހުކުމުގައިވަނީ ޤިރާޟާ ފައިސާ ނަގައިދޭން ކަމަށެވެ. ޤިރާޟާ ފައިސާ ނަގައިދޭން ކަމަށް މި ގޮތުގައި ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވަނީ "އިންވެސްޓްމަންޓް ލިބުމުން އެ އިންވެސްޓްމަންޓުގައި އެއްބަސްވުމުގައިވާ އާ ޝަރުޠުތައް އޮތުމުން، އެ އިންވެސްޓް ޓަކައި ބޭނުމަކަށްވުރެ، އެކަން ފުރަގަ ނުކުތް އަދި އެކަން އިންވެސްޓް ފަންޑު ފަރާތް ހިއްސާދާރުން ލިބިފަދަ އިންވެސްޓް އެއްގަނޑަށް ގޮސްފަހުގެ ކަމަށް ބޮޑުވާލީ" ކަމަށެވެ. ހައިކޯޓުގެ މި ނިންމުމަކީ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ވެސް ތާއީދުކުރައްވާފައިވާ ނިންމުމެކެވެ.

ތިރީގައި މިވަނީ އޯގާތެރިކަމުގެ ގޮތުގައި ކޯޓުން ނަގައިދިނުމަށް ޤިރާޟާގެ ތަފްސީލެވެ.

	ޤިރާޟާގެ ޖުމްލަ (ރުފިޔާ)	ޤިރާޟާގެ ރޭޓް (ޕަރަސަންޓް)	އިންވެސްޓްގެ އަސްލު އަދަދު (ރުފިޔާ)	އިންވެސްޓް ނަންބަރު
1,007,170/-	151	2%	333,500/-	1
1,014,022/-	142	2%	357,050/-	2
768,512/-	128	2%	300,200/-	3
940,788/-	124	2%	379,350/-	4
492,730,3/-	4 އިންވެސްޓްއަކަށް 4 ވަރަކަށް މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ޤިރާޟާގެ ގޮތުގައި އެދި ޖުމްލަ އަދަދު ގޮތް ގަނޑެކަށް ތިންގުނަވެފައި		އިންވެސްޓްތަކުގެ މުޅި ޖުމްލަ 1,370,100/-	

ހައިކޯޓުން ކަށަވަރު ދައުލަތް ފައިބުން

އިންވެސްޓްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޤިރާޟާގެ މިންވަރަކީ ލިބޭ ގެއްލުމާ ނުބައްދަލު އަދި ހައްގުނުން މިންވަރެއް ކުރުގައިވާ ނަމަ އެ މިންވަރަކީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ހިލާފު ފައިސާއެއް ކަމަށް އައި.އެން.ޖީ ގޮތުން ހުކުމުގެ ހަވާލާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބާރުންކުރައްވާ ނަމަވެސް، ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ގޮތުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އިންވެސްޓްގެ އަސްލު އަދަދަށް ނިސްބަތުން އަދި ގެއްލުމުގެ މިންވަރު ސާބިތުކޮށް ނުދެވޭ ޤިރާޟާގެ އަދަދުތަކެއް ސުޕްރީމް ކޯޓުން ބަލައި މައްސަލަތަކުގައި ނަގައި ދިފާއުވާކަން އިސްވެ ބާރުންކުރުވުން ގޮތުން ތަކުގެ ހުކުމްތަކުން އެނގެއެވެ. ނަމަވެސް، އިންވެސްޓްގައިވާ ޒަކާތު ޝަރުޢީގައި ހިމެނޭ މިންވަރު ޝަރީޢަތަށް ސާބިތުކުރެވުނުނަމަ އަދި އެމިންވަރު އެކަށީގެންވާ ބިނުންކަމަށް ބޭނުގެ ގެއްލުމުގައި އެކަށީގެންވާ މުންސަވާ ބަދަލެއް ދޭންނަމަ އެ ޒަކާތު ޝަރުޢު ތަންފީޒުކުރުވުން ކަމަށް، އައި.އެން.ޖީ ގޮތުގައި ހަވާލުދީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ހައިކޯޓުން ކޮށްފައިވާ ބަޔާން ހުކުމްތަކުގައި

ބަޔާންކޮށްފައެވެ. މި ޤަޟިއްޔާގައި ދަރިފުޅަށްދޭ ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ އެއް ގަޟިއްޔާ އަކީ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޖަޖުންގެ ޕްރޮސީޖާ ވ. ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމް[8] ގަޟިއްޔާއެވެ.

ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޖަޖުންގެ ޕްރޮސީޖާ ވ. ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމް މައްސަލައިގައި ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމް (ފާތިމަތު) އާއި ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޖަޖުންގެ ޕްރޮސީޖާ (އުސްތާޛާ) އަށް ފެމިލީ ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ 126/12/NL އާއި 131/2012/NL ނަންބަރު އިންޑޮނީޝިއާ ބައިސް ދަރިފުޅު އެއް ތިމާ ނަފަޤާ ދޭން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޢިއްދާ އާއި ދަރިފުޅާ ބައިސް އެއް ދަރިފުޅު ބައްޕަގެ މަސްއޫލިއްޔަތު ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ކަމަށް މައްސަލަ ހުށަހަޅާފައިވާ ބަޔާން ކުރި ތިމާގެ ފައިސާ ހުކުމެއް ނިންމީ ކަމަށް ހުށަހެޅިއެވެ. މި މައްސަލައިގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ހުކުމް ކުރީ ފެމިލީ ކޯޓުގެ 131/2012/NL ނަންބަރު ދަރިފުޅުގެ މައްސަލައިގައި ކަނޑައެޅި އެ ދަރިފުޅު އަށްދޭ ނަފަޤާ އާއި އެ ދަރިފުޅު އިންޑޮނީޝިއާ ކުރިއަށް ތަރުތީބުން ނުދައްކާ ވާ ދަރިފުޅު ބައްޕާ ފައިސާ އެ ދަރިފުޅުގެ ބައިސް ނަގައި ނުދިޔުމުން ކަމަށެވެ. ނަމަވެސް، ދަރިފުޅު ނަންބަރު 126/12/NL ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ބައިސް ދިނުމަށް ކަނޑައެޅި -/10,799 އާއި އެ -/10,799 ރުފިޔާ ބަޔަކަށް ދުވަހުގެ މުއްދަތުގައި ނުދައްކާތީ ނަމަ، ބައިސް ނުދައްކައި ޖަލްސާ ކޯޓުގެ ދުވަހަކު ޖިނާޔަތް ގެ މުއްދަތުގައި ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ދަރިފުޅުގެ ބަލާނުލާފައިވާ -/2050 ރުފިޔާ ގެ ހުކުމް ބައިސް ނުދައްކައި ޖަލްސާ 966 ދުވަހަށް ޖެހޭ ޖިނާޔަތުގެ އަދަދު ކަމުގައިވާ -/1,980,300 ސިވިލް ކޯޓުން މި މައްސަލައިގައި ނަގައިދިނުމަށް ވެއެވެ.

މި މައްސަލަ އުސްތާޛާ އިން ދަރިފުޅުގެ ހައިކޯޓަށް އިސްތިއުނާފު ކުރުމުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ހުކުމުގައިވާ ޖިނާޔަތުގެ ބައިސްގެ ބައި ހައިކޯޓުން ވަކި ބާތިލު ކޮށްފައެވެ. މި އިސްތިއުނާފުގެ ގަޟިއްޔާ ހައިކޯޓުން ނިންމުމުން ހައިކޯޓުން ކުރި ހުކުމުގައިވާ އުސްތާޛާ އިން ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމެއް ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ޖިނާޔަތުގެ ބައިސް ދައްކަންޖެހޭ ކަމަށް ސިވިލް ކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ "ހަމައެކަނި ފާތިމަތު އިން ފެމިލީ ކޯޓުން (ދަރިފުޅު ނަންބަރު 126/12/NL) ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދަރިފުޅު ބައްޕަގެ މުއްދަތުގައި އެ ބިލުގައި ހިމެނޭ ދުވަސްތަކުގެ މުއްދަތުގެ އެއްބަސް ވާ ބައިސްއަށް، އެ ދިނުމަށް ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމުގެ ގޮތުން ސިވިލް ކޯޓުގެ ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމެއް އެއްވެސް ހުއްޖަތެއް އޮތް ގޮތަކަށް އެ މައްސަލަ ދައްކަފައިވާ އެއް ގޮތަކީ ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމުން ބޭނުން މިނޫނަކަށް އެވެ ގޮތުން ބައްޕަ ބަލަހައްޓާ ދިނުމަށް ސިވިލް ކޯޓުގެ ޤާނޫނީ ގޮތުން ވާނަމަ އެވެ ފާތިމަތު އަކީ ދަރިފުޅުގެ ބޭނުން ކުރާ މުއްދަތަށް ނަގާފައިވާ ފުރުސަތު ވަކިކުރުމަށް އެއް ޤާނޫނީ ގޮތެއް ދިނުމަށް ދިނުމަށް ދަރިފުޅު ބައްޕަ އެއް ޤާނޫނީ ގޮތެއް ބަލަހައްޓަނީ ސިވިލް ކޯޓުން ތަނުގައި ހުރެފައި" ކަމަށެވެ. މި މައްސަލަ މިގޮތަށް ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވަނީ އައި.އެން.ޖީ ގަޟިއްޔާގެ ހުކުމުގެ ހަވާލާގައި ސުޕްރީމް ކޯޓުން ގާނޫނީކޮށްފައިވާ ނުކުތާތަކަށް ހަވާލާދީއެވެ.

ހަމަ އެގޮތަށް، 5 ޑިސެމްބަރު 2017 ގައި ހައިކޯޓުން ނިންމާފައިވާ ޝަރީފާ ލަތީފް ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމް ވ. ޢާއިޝަތު މާލިމީ ރިޟާޙް އަޙުމަދު ޝަރީފް ފާތިމަތު ޔޫސުފް ހުކުމް (ގަޟިއްޔާ ނަންބަރު 326/HC-A/2015) ގަޟިއްޔާގައި ހައިކޯޓުން ކަނޑައަޅާފައިވާ އިސްތިއުނާފުކުރި ފަރާތުން އިސްތިއުނާފު ބައްޕަގެ ފަރާތުން ފެމިލީ ކޯޓުން ދަރިފުޅުގެ ބައިސްގައި ޖިނާޔަތްގެ މުއްދަތުގައި ހިމެނޭ އަދަދު (ދުވަހަކަށް ދަރިފުޅުގެ ހިސާބަށް އަދަދުގެ 2.5%) ނަގައި ނުދިނުން

ކަމަށެވެ. މި ޤަރާރުގެ ފައިސާ ނަގައިނުދޭނެ ސަބަބަކީ ކަމަށް ހައިކޯޓުގެ ހުކުމުގައިވަނީ އެ ފައިސާ ނުލިބި ފަސޭހަވެގެން އެ އަދަދަށް ގެއްލުންވިކަން އިސްބާތުކޮށްދޭނެ ފޯރާތަކަށް ސާބިތުކޮށްދީފައި ނުވުމުންނާއި އެ ޤަރާރުގެ މިންވަރަކީ އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއް ބަދަލުއަދާކުރެވޭނެ އުސޫލެއްގައި ސާބިތުކޮށްދީފައި ނުވުމެވެ.

ބިޑުސީ ގައުމުޖަލްސާގައި އަމަލުކުރާ ގޮތް

ބިރުގައި މި ބާވަތުގެ ބައެއް އިސްލާމީ ގައުމުޖަލްސާއާއި ތަފާތު އުސޫލެއް ގައުމުޖަލްސާގެ ގާނޫނީ ނިޒާމުގައި ޖަޒާއީ ޝަރުޢީ ޤާނޫނު އަމަލުކުރާ ގޮތް ގޮންޖެހުން ޤަވާއިދުގެ މަސައްކަތް، އިންތިޚާބު ގައުމުގައި ބަޔާންކުރާ ޤަރާރުގެ ފައިސާ ނަގައި ދިނުމުގައި އަމަލުކުރާ ޤަވާއިދުގެ މަސައްކަތެވެ.

ދޫކުރެވޭ ފިނޭންސް އަހަރަކަށް 12% އިންޓަރެސް ބޭނުން އަދަދެއް (ދުވާލަކަށް 0.033%) އެއް ވަރު ބޭނުން އަދަދެއް ނެގުމަށް

ހުށަހެޅުމުގެ އެކުލެވޭ އެޑިޔުކޭޝަން ޓެކްސް ގާނޫނުގެ 88 ވަނަ މާއްދާ ބުނާގޮތުން، ދަ ފެބްރުއަރީ އޮފިސް ކޮމިޝަނަރ އެއްބަސްވެފައިނުވާނަމަ، ދައުލަތުގެ ބަދަލުގައި އަދާކުރަންޖެހޭ ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ ފަސޭހަ މުއްދަތު ނިމުމުން، ފަސޭހަވާނެ ސަބަބެއް އަދާކުރަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުމާއި ގުޅުންހުރި ބަދަލުގެ މުއްދަތު. އެ ގާނޫނުގެ 76 ވަނަ މާއްދާއާއި 77 ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މުއްދަތުގައި އިންޓަރެސްޓް ޖަމާކުރުމުގެ އަދާކުރަންޖެހޭ ފައިސާ ދެވިދާނެއެވެ. ހުށަހެޅުމުގެ އެކުލެވޭ އެޑިޔުކޭޝަން ގެ ޓެކްސް ގާނޫނުގެ 76 ވަނަ މާއްދާއާއި 77 ވަނަ މާއްދާ ބުނާގޮތުން ޤަރާރުގެ އަދަދުގެ ދަފުތަރުން ކުރިން އެކުލެވޭ އެޑިޔުކޭޝަން، އިންޓަރެސްޓް ނެގުން އެވަގުތަކު ހުރި މާލީ ބަޖެޓު (ޓެކްސް ފެންޑިންގ ބަޖެޓު) އިންނެވެ. އަދި އެކުލެވޭ ހާލަތުގައި، ފައިސާ ދައްކަން ފަސޭހަވާ ސަބަބެއް ނެތް އިންޓަރެސްޓް އަހަރަކަށް 12% (ދުވާލަކަށް 0.033%) އަނބުރާ އިއާދަކުރުން ނަގާނެއެވެ. ހުށަހެޅުމުގެ އެކުލެވޭ އެޑިޔުކޭޝަން ގެ ކޮމިޝަނަރ ޓެކްސް ސިޔާސަތުގައިވާ އެއްގޮތަށް އިންޓަރެސްޓްގެ ބަޖެޓު ދައުލަތުގެ ނިޒާމު އަސާސީ ހިސާބު ބަޖެޓު ނަގާނެ، ދަ ފެބްރުއަރީ އެކުލެވޭ ބަޖެޓު ޓެކްސް ބަދަލު ނުކުރާނެ ކަމަށެވެ.

ގަވާއިދު ގާނޫނީ ދަރަޖަ ދައުލަތުގެ ނިޒާމު އާންމު ހިސާބު އަދަދުގެ ނަގައި ނުދީނެ

ހުށަހެޅުމުގެ އެކުލެވޭ އެޑިޔުކޭޝަންގައި ހަމަޖެހިފައިވާ ފަދަ ގާނޫނީ ގަވާއިދުގައި ނަގާފައިން ފައިސާ ދައްކަން ފަސޭހަވާނަމަ ޤަރާރާގެ ގަވާއިދުގައި ނިޒާމް މިންވަރު އެކުލެވޭ ބަދަލުގެ ޖާގަ ލިބޭގޮތަށް ލިޔުމުން ޕާރޓް ކޮށްދެވޭނެ ކަމަށެވެ. މި ގޮތުން އެކުލެވޭ ބަޖެޓު ދައުލަތުގެ ނިޒާމު އާންމު ހިސާބު ނަގައި ދީ ގާނޫނީ ހިސާބު އަދަދުގެ ކަމަށްވާނަމަ އެ މާއްދާ ބާރުވެރިކުރާ ގާނޫނަށް ރިޕޯޓް ލިބިގެންވެއެވެ. ދެންނެވީ، ގަވާއިދުގައި އަދާކުރުމުގެ ބަދަލު ފިނޭންސް ގަވާއިދުގެ ސިވިލް ގާނޫނުގެ 268 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ޓެކްސް ފައިސާގެ ސަބަބުން ދިޔަ އަދާކުރުމުގެ ބަދަލުގެ ގަވާއިދެވެ. އެގޮތް ވާނަމަ، ޤަރާރާގެ ގަވާއިދު ނަގައި ދިނުމަށް އެކުލެވޭ ބަދަލު ފިނޭންސް ނެތި ނަމަ، ސިވިލް ގާނޫނުގެ 268 ވަނަ މާއްދާގެ ދަރަޖަ އަދާކުރުމުގެ ބަދަލު ނަގައިދިނުމަށް އެ އަދާކުރަން ހަމަޖެހިގެންވާ ބިލް އަދާކުރުމުގެ ކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ސާބިތުކޮށްދޭން ޖެހޭނެއެވެ.

ޔޫރަޕިއަން ޔޫނިއަން (އީޔޫ) ގެ ޤާނޫނު

އީޔޫ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާގޮތުން އެމްޕްލޮއިއަރުން އަށް ވިޔަފާރިއަކަށް ބޭނުންވާ އިންޝުއަރަންސް ފައިސާ ދެއްކުން ތަސްވީރުޖެހުމަށް އިންޝުއަރަންސް ނުދޭށެވެ. އިންޝުއަރަންސް ދިނުން ހަމައެކަނި އަންނަނިވި ޝަރުތުތަކެއް ފުރިހަމަވުމުންނެވެ.

1. އިންޝުއަރަންސް ފޯމާ ފަހުން ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ އެގްރީމަންޓެއް ފުރިހަމަކޮށްފައިވުން.
2. ފައިސާ ދެއްކުން ތަސްވީރުޖެހުމަށް އިންޝުއަރަންސް ރައްދުވާފަރާތުގެ ސަލާމަތް ކަށަވަރުވުން.

އަންނަނިވި ހާލަތްތަކުގައި އެއްވެސް ގޮތަކަށް އިންޝުއަރަންސް ނުދޭނެއެވެ.

1. އިންޝުއަރަންސް ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ކޮންސިއުމަރެއް ކަމުގައިވާނަމަ
2. އިންޝުއަރަންސް ފޯމާފައިވަނީ ގެއްލުމުގެ ބަދަލު ހޯދުމަށް ކަމުގައިވާނަމަ

އަދި، އިންޝުއަރަންސް ރައްދުވާ ފަރާތަކީ ދަރަނި އަދާނުކުރެވިގެން ކޯޓުގެ އަމުރުގެ މައްޗަށް ފައިސާ ކޯރަޓީންއަށް، އެފަދަ ފަރާތަކުން އިންޝުއަރަންސް ނުދޭނެއެވެ.

އީޔޫގެ ޤާނޫނު ބެލެނިވެރިން ދައްކަވާގެ އިދާރާއަކުންނަށް، އިންޝުއަރަންސް ލިބޭތާ 30 ދުވަހުގެ ތެރޭގައި ފައިސާ ނުދައްކާފައިނަމަ އިންޝުއަރަންސް ހިނގަންފަށާނެއެވެ. އަދިއެހެން ވިއްޔާފާރިއަކުން ނަމަ، ދެފަރާތުން އެކުން ގޮތަކަށް އެއްބަސްވެފައިނުވާ ނަމަ، އިންޝުއަރަންސް ލިބޭ ދުވަހުން ފެށިގެން 60 ދުވަސް ހަމަވުމުން އިންޝުއަރަންސް އަތަށް ފާހާނެއެވެ.

އީޔޫގެ ޤާނޫނު ބެހޭ ގޮތުން އިންޝުއަރަންސް ނުގެނި ރިފަރެންސް ރޭޓްގެ އަދަދަށްވާ ފައިސާ އާއި، އީޔޫގެ ގައުމުއްގެ ޤާނޫނަކުން އަދިއެހެން އަދި ކަނޑައަޅާ އެޗްޓަރަލް ރޭޓުގެ މައްޗަށްވެ. މިގޮތުން އީޔޫގެ ގައުމުތަކުން ކަނޑައަޅާ އެޗްޓަރަލް ރޭޓް އެއްވެސް ހާލަތެއްގައި 8% އަށްވުރެ މަތި ވެގެންނުވާނެއެވެ. އީޔޫ ޤާނޫނު ބެލެނިވެރިން ދައްކަވާގެ މުޢާމަލާތްތަކުން ދައްކަންޖެހޭ އިންޝުއަރަންސް ރޭޓް އެއްބަސްވުމުގައި ދަރަނިދާރަކަށް މަޢާފުކޮށްދެވެ. ނަމަވެސް، ވިއްޔާފާރިތަކުގެ މުދަލުގައިވާ އެއްބަސްވުމެއްގައި އިންޝުއަރަންސް ރޭޓް ދައްކަނުލަން އެއްބަސްވެވިދާނެއެވެ.

އީޔޫ ޖިންސުގެ ރިފަރެންސް ރޭޓް ޔޫރަޕުގެ ސެންޓްރަލް ބޭންކުގެ މައި ރިފައިނޭންސް ރޭޓެވެ. އީޔޫގެ އެހެން ގައުމުތަކުގައި އެ ގައުމެއްގެ ސެންޓްރަލް ބޭންކުން ކަނޑައަޅާފައި ހުންނަ ރިފައިނޭންސް ރޭޓެވެ.

އިންޑިޔާގެ ޤާނޫނު

އީޔޫ ޤާނޫނު ތަންފީޒުކުރުމުގެ ގޮތުން އިންޑިޔާ ވިލާތުގައި ހަދާފައިވާ ރޭޓް ޕްރަސެންޓް އެކްޓް 1998 ޤާނޫނު ބެލެނިވެރިން އެއް ފަރާތުން އަނެއް ފަރާތަކަށް ވިއްކާ މުދަލާއި ދޭ ހިދުމަތް ގެ ދެލެން ކުރާ ކާރަށް އެގްރިމެންޓްއެއްގައި އެ އެގްރިމެންޓްގެ ދަރަނި ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ ދެއްކުން ތަސްވީރުޖެހުމަށް ދައްކަންޖެހޭ އިންޝުއަރަންސްއާބެހޭ ޝަރުތުތައް ހިމެނޭ ކަމަށް

ބަލަންޖެހޭނެއެވެ. އެ ގާނޫނު ބުނާގޮތުން ޖާގައި ސަރުކާރުގެ ކޮންޓްރެކްޓުތަކުގައި ނުލިބޭ، ހިދުމަތާއި މުދަލުގެ އަގުތަކާ ފައިސާ ދައްކަން ވަސީލަތެއް ނަމަ ސަރުކާރުން ބޭނުންކުރާ ބިލުތަކުގެ ބަދަލުކުރުމުގެ ރޭޓުގެ އިތުރުން އަހަރަކު 8% ގެ ރޭޓުން ސާފު އިންޓަރެސްޓު ލިބުމުގެ ހައްގު އަރަނިވެރިޔާއަށް ލިބިގެންވެއެވެ. އޭގެ އިތުރުން ދަރަނި ކޯޓުމަތިން ހިނގާފައިވާ މުއްދަތުން އަދަދުގެ ޚަރަދު ކޯޓުގެ ހައްގު ވެސް އަރަނިވެރިޔާއަށް ލިބިގެންވެއެވެ.

ރާއްޖޭގެ ކޮމާޝަލް އިންޓަރެސްޓް ނަގައިދީފައިވާ މިންވަރު

މުއައްސަސާގެ ނަން	އިންވޮއިސްގެ ޖުމުލަ އަދަދު	އިންޓަރެސްޓް ނަގާ ރޭޓު	އިންޓަރެސްޓް ގެ ޖުމުލަ އަދަދު/ ދުވާލަކަށް ޖެހޭ އަދަދު	ކޯޓުން ނިންމި ގޮތް
ސީ.ޕީ.އެސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އާ. ވޯކްސް ކޯޕަރޭޝަން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް	286،649.23 ޔޫއެސް ޑޮލަރު	ފަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވޮއިސްގެ ޖުމުލަ އަދަދުގެ 2%	4،130،797.70 ޔޫއެސް ޑޮލަރު	ނަގައިދިން
އައި.އެން.ޖީ މެނޭޖްމަންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އާ. މައިކްރޯ އިންވެސްޓްމަންޓް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް	132،500 ދިވެހި ރުފިޔާ	ފަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވޮއިސްގެ ޖުމުލަ އަދަދުގެ 5%	3،411،875 ދިވެހި ރުފިޔާ	ނަގައިނުދޭ
ހަބް ކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އާ.މާލެ ވެބަރ އެންޑް ސްޕޯޓްސް ކޮމްޕެނީ ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް	20،140 ދިވެހި ރުފިޔާ	ފަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވޮއިސްގެ ޖުމުލަ އަދަދުގެ 5%	ދުވާލަކަށް 1007 ދިވެހި ރުފިޔާ	ނަގައިނުދޭ
އޮލިވަރ ހާމް ކޮލެޓިންގްސް ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް އާ. އިސްމާއިލް ރަޝީދު	1،370،100 ދިވެހި ރުފިޔާ	ފަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް އިންވޮއިސްގެ ޖުމުލަ އަދަދުގެ 2%	3،730،492 ދިވެހި ރުފިޔާ	ނަގައިދިން
ސްޓޫޑް ބިލްޑިންގް އޮޕަރޭޝަން ކޮމްޕެނީ އާ. ވައިޓްބަރން ޕްރައިވެޓް ލިމިޓެޑް	45،517.64 ދިވެހި ރުފިޔާ	ފަސްވާ ކޮންމެ ދުވަހަކަށް 2050 ރުފިޔާ	1،980،300 ދިވެހި ރުފިޔާ	ސިވިލް ކޯޓުން ނަގައިދިން. ހައިކޯޓުން ނަގައިނުދޭ.

މަތީގައިވާ ޗާޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ދައުލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ރާއްޖޭގެ ކޮމްޕެނީތަކުން ޖުރިމާނާގެ ފައިސާ ނަގައިދީފައިވާ ދައުލަތްތަކަށް ބަލާއިރު، އޭގެ ތެރެއިން ސީ.ޕީ.އެސް ދައުލަތްތަކުގެ ވާރުސް ކޯޕަރޭޝަނުން ސީ.ޕީ.އެސް އަށް ދައްކަންޖެހޭ ނުދައްކައި އޮތީ 286،649.23 ޑޮލަރު ޖުރިމަނާ ދުވަހަކަށް 2% ގެ ރޭޓުން ނަގައިދީފައިވާ 4،130،797.70 ޑޮލަރު ޖަރީމާ. އެހެން ކަމުން މިމައްސަލައިގައި ކޯޓުން އިންސާފުގެ ނަގައިދިނުމަށް އަމުރުކުރި 730% ގެ ރޭޓުންނެވެ. މަތީގައިވާ ދައުލަތްތަކުގެ ތެރެއިން އޮސްޓްރޭލިއާގެ ކޮމިޝަނުގެ ޤަވާއިދުން ފިލިޕީން އަށް އިސްލާމިކް ރަށުގެ ދައުލަތްގައި ދުވަހަކަށް 2% ގެ ރޭޓުން ނަގައިދިނުމަށް 3،730،492 ޑޮލަރެވެ. އެހެން ކަމުން މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން އިންސާފުގެ ނަގައިދިނުމަށް އަމުރުކުރި 730% ގެ ރޭޓުންނެވެ. މަތީގައިވާ ދައުލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ސްޕެއިން ބެލްޖިއަމް އިތުރުން ޔޫރަޕިއަން ޔޫނިއަން ފ. ވައިބަރއިން ޤަވާއިދުން ފިލިޕީން ދައުލަތްގައި ސަރުކާރު ކޯޓުން ދުވަހަކަށް 2050 ޑޮލަރު ގެ ރޭޓުން ނަގައިދިނުމަށް 1،980،300 ޑޮލަރެވެ. އެހެން ކަމުން މި މައްސަލައިގައި ކޯޓުން އިންސާފުގެ ނަގައިދިނުމަށް މިވަނީ އަމުރުކުރި 1643.8% ގެ ރޭޓުންނެވެ.

ކުންފުނި އުސޫލަކުން ބެލި ކަމުގައިވިޔަސް މަތީގައި ބަޔާންކުރެވުނު ދައުލަތްތަކުގައި ރާއްޖޭގެ ކާބޯތަކެތި ނަގައިދީފައިވާ ޖުމްލަގޮތުގެ އަދަދުތަކަކީ ވިޔަފާރިވާ ގޮތުގެ ދުވަސްވަރު ނުބައްދަލު އަދި އެހެން ދުވަސްތަކުގެ ގޮތުން ޚާއްޞަކޮށް ބަލާފައި އިންޓަރނެޓް ބޭނުންކުރާ އަދަދުތަކެވެ. ހަމައެފަދައިން މުޅި ދުނިޔޭގައި އިންވޮއިސްގައިވާ އަސްލު އަދަދުގެ ތިން ގުނަ އިންޓަރެސްޓްގެ ބޮޑުގައި ބައެއް މައްސަލަތަކުގައި އިތުރުވެފައިވެއެވެ. ރާއްޖޭގެ ބޭންކުތަކުގެ ކޮމަރޝަލް ލޯނުގެ ރޭޓް އެވްރޭޖް އަހަރަކު 11.5% ގައެވެ. ފައިސާ ނުދައްކައި 3 މަސްދުވަސް އޮތުމުން ބޭނުންކުރާ ޖުރިމާނާގެ ބޮޑުގައި އަސްލުއަދަދުގެ އަހަރީ 17% އެވެ. މިއީ ދުނިޔޭގެ އެހެން ގައުމުތަކުގައި ނަގައިދޭ ބޭނުމުގެ އަދަދުތަކަށް ނުވެއެވެ.

އިންވޮއިސްގެ ފައިސާ ނުލިބިގެން ގިނަ ވިޔަފާރިތައް ބަނދުވެދާ

ވިޔަފާރިތައް، ހާއްސަކޮށް ކުދި ވިޔަފާރިތަކާއި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތައް، ބަނގުރޫޓުވުމަށް މެދުވެރިވާ އެންމެ ބޮޑު އެއް ސަބަބަކީ އެ ވިޔަފާރިތަކުގައި ބޭނުންކުރަންޖެހޭ ނަގުދު ފައިސާ އަތުގައި ނެތުމެވެ. ނަމަވެސް ނަގުދު ފައިސާގެ ބޮޑުބައި ވިޔަފާރިއަށް ވަންނަންޖެހޭ އާމްދަނީއަށް ބަރޯސާވެއެވެ. ކުދި ވިޔަފާރިތަކާއި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ނަގުދު ފައިސާގެ ބޮޑުގައި ވަންނަންޖެހޭ ފައިސާ ގަޑިއިރުން ނުވަނީ ނަމަ ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުތައް ނުކުރެވި، މުވައްޒަފުންނަށް މުސާރަދެއްކުމާއި ހިސާބަށް ދަރަނި ދެއްކުމަށް ގޮތެއް ނެތި ގޮސް ވިޔަފާރިތައް ބަނދުވެއެވެ. އެހެން ހަރަދުތަކާއި ހަމަޖެއްސުމަށް ދަރަންޏަށް ފައިސާ ނުދީ ނަމަވެސް، ނަގުދު ފައިސާގެ ބޮޑުގައި ގަވައިދުން ވަންނަންޖެހޭ ފައިސާ ނުވަންނަ ނަމަ، ކުންފުނި ބާރަށް ދަތިތަކާއި ބަނގުރޫޓު ވުމާ ދިމާއަށެވެ.

ވިޔަފާރިގައި ދުވަހުން ދުވަހަށް ކުރަންޖެހޭ ހަރަދުތަކުގެ ހަމަޖެއްސުމަށް ބޭނުންވާ ނަގުދު ފައިސާ ނެތުމަށް މެދުވެރިވާ އެއް ސަބަބަކީ ވިޔަފާރިއަކުން އެހެނިހެން ފަރާތްތަކަށް ދޫކުރާ ޚިދުމަތްތަކާއި މާލީ ބަލާގޮތާ ގުޅިގެން ފާސްވާ އިންވޮއިސްތަކަށް ގަވައިދުން ފައިސާ ނުލިބުމެވެ. އެހެން ގޮތަކަށް ބުނާނަމަ އިންވޮއިސްތަކަށް ފައިސާ ދައްކަންޖެހޭ ފަރާތްތަކުން ފައިސާ ލަސްކޮށް ދެއްކުމެވެ. ހާއްސަކޮށް ބޮޑެތި ވިޔަފާރިތަކާއި ސަރުކާރާ ހިސާބުން ކުދި ވިޔަފާރިތަކާއި މެދު ފަންތީގެ ވިޔަފާރިތަކަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާތައް ނުދީ އަހަރު ދުވަހަށްވުރެ އިތުރަށް ހިފެހެއްޓެވެ. އޭގެ ނަތީޖާއަކީ ބޮޑެތި ބަނގުރޫޓުވުމާ މިފަދަ ވިޔަފާރިތަކުގެ އަދަދު ނުކުމެއެވެ.

އިންވޮއިސްތަކުގައި ޖުމްލަގެ ބޭނުމަށް އަދަދުތައް ހިމެނުން މަޖުބޫރުވަނީ އިންވޮއިސްއަށް ދައްކަންޖެހޭ ފައިސާ

އަވަހަށް ހޯދުމަށް ބޭރު އެދުމަކުރެވެ. އަދި ވިޔަފާރިތަކަށް ލިބޭ ގެއްލުން ކުޑަކުރެވުނެވެ. ނަމަވެސް މި ފަދަ ޖަރީމާތަކަށް އަދަބުތަކަށް ނުވަތަ އަނެއް ފަރާތަކަށް ލިބޭ އަނިޔާއަކަށް ވެގެން ވެސް ނުވާނެއެވެ. ވީމާ ދުނިޔޭގެ މަސްލަހަތު ހިމާޔަތް ކުރެވޭނެ އުސޫލުތަކެއް، އިންތިޒާމުތަކާ އަވަހަށް ފައިސާ ލިބޭނެ މަގެއް ހަމަޖެއްސުމަކީ ސަރުކާރުގެ މަސްއޫލިއްޔަތެކެވެ.

ނިންމުން

މިގޮތުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގެ އުސޫލުތަކާއި، ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުން ނިންމާފައިވާ ގޮތުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ހަމަތަކާއި އެހެނިހެން އިސްލާމީ ގައުމުތަކުގެ ޤާނޫނުތަކުން އަމަލުކުރާ އުސޫލުތަކާއި، ދުނިޔޭގެ ތަރައްޤީވެފައިވާ ގައުމުތަކުގެ ޤާނޫނުތަކުގައި ބައިނަލްއަޤްވާމީ ހަމަތަކާ ބަލާއިރު ރާއްޖޭގެ ޤާނޫނުތަކުން އެކުއެކު ގެއްލުންތަކުގައި ނަގައިދިނުމާ ޖަރީމާގެ އަދަދުތަކަށް އިސްލާމީ ޝަރީޢަތާއި ތަފާތުވާ އަދަދުތަކެކެވެ. އެކަމަ ނަގައިދިނުމާ ޖަރީމާގެ މިންވަރަކާ ފައިސާއަކީ އިންސާފުވެރި ފައިސާއެއް ކަމަށް ގަބޫލެއް ނުކުރެވެއެވެ.

ވިޔަފާރިތަކުން ފުރުސަތާ އިންތިޒާމުތަކަށް ގެއްލުން ފައިސާ ލިބޭ ނިޒާމެއް ސަރުކާރުން ހަމަޖެއްސުމަކީ ދުރާލާ ވިޔަފާރީގެ މާހައުލުގައި ގާއިމުކުރަން ކުންފުނިތަކަށް ކަމެކެވެ. ޚާއްސަކޮށް ބޮޑެތި ވިޔަފާރިތަކުންނާއި ސަރުކާރުން ކުރި އަދި ދުރުވިސްނުމެއް ވިޔަފާރިތަކަށް ދެރަވާނެ ގޮތަށް ލާޒިމު ކުރާ އަސަރުތައް ބޮޑެތި ވިޔަފާރިތަކުގައި ޖާގަ ހުރިގޮތް ސަރުކާރުން ކުރި ދުރާލާ ހަމަޖެއްސުމަކީ ވިޔަފާރިތަކުގެ އަދަދުތަކަށް ގެއްލުން ލިބޭ ނިޒާމެއް ގާއިމުކުރުމަށް ޖަރީމާގެ ތަފާތުތަކާ ބޭނުންވާ ކަމެކެވެ. ސަރުކާރު ގޮތުން ޖަރީމާގެ ގޮތުގައި ނަގައިދޭ ވިޔަފާރީގެ މިންވަރަކީ ބައިނަލްއަޤްވާމީ ފެންވަރުގެ ބޮޑު އަދަދުތަކެއް ވެގެންދާނެއެވެ.